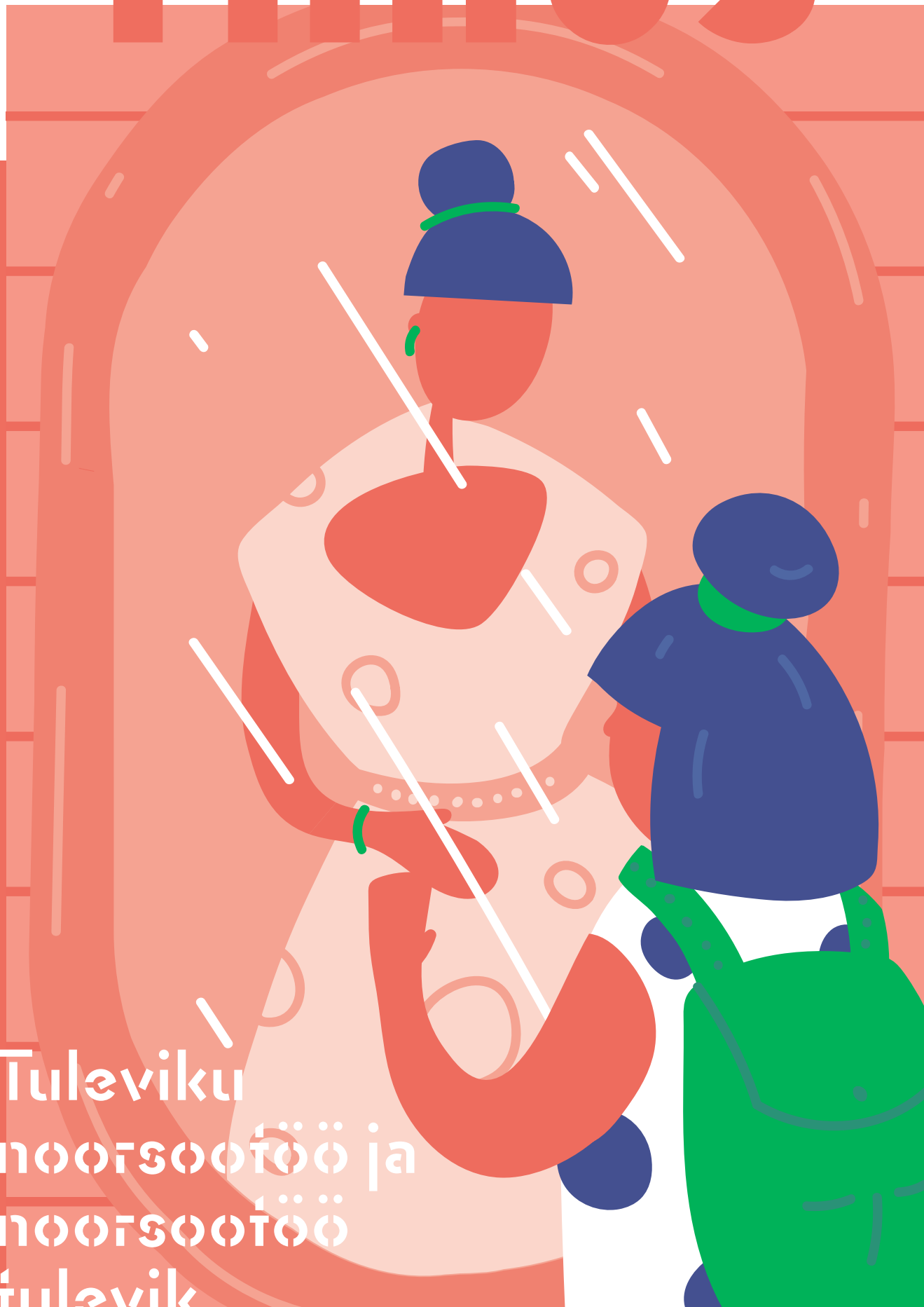

Mihus

Veebruar 2018 — Nr 23

Tuleviku
noorsootöö ja
noorsootöö
tulevik

Juhtkiri

Olav Kersen

Eesti noortevaldkonna arengule võib anda positiivse hinde

Vastab Reet Kost, küsib Priit Pruul

Essee “Mida mina kingiksin Eestile 100. sünnipäevaks?”

Hanna-Rea Err

Noored teavad, kuidas edasi minna

Marcus Ehasoo — kommenteerivad Tiit Terik ja Eiki Nestor

Mida noored eurooplased tulevikult ootavad?

Kristen Aigro

Essee “Mida ja miks tahaksin kinkida Eestile 100. sünnipäevaks?”

Delis Pärnoja

Noored teel tööturule

Siim Krusell — kommenteerib Kristel Lään-Saarik

Kõrgtehnoloogiline ühiskond, noorsootöö ja rahvaharidus

Ivar Frones

Essee “Millist äppi kasutaksin Eesti Vabariigi arendajana tulevikus?”

Kairi Rakaselg

Mõõtes mõõtmatut – Noorsootöö Inglismaal ja selle tulemuslikkuse mõõtmine

Tania de St Croix — kommenteerivad Piret Talur, Kerli Kõiv ja Age Tomson

Noorsootööharidus – kust sa tuled, kuhu lähed ja kellega koos?

Tanja Dibou, Lianne Teder, Ilona-Evelyn Rannala — kommenteerivad Külli Salumäe ja Maria Žuravljova

Noorsootöötaja kutsestandard muutub noorsootöötaja eneseanalüüsi tööriistaks

Birgit Rasmussen, Kaur Kõtsi

02 — 02

03 — 06

07 — 08

09 — 12

13 — 14

15 — 16

17 — 20

23 — 26

27 — 28

29 — 34

35 — 40

41 — 42

Eestil täitub sada aastat omariikluse sünnist. Paslik on käesoleva juubeliaasta avanumbris vaadata tagasi minevikku, kobada veidi olevikus, kuid lõpuks seada pilk tulevikku. Milline on noorsootöö tulevik ja mida võiks kujutada endast tuleviku noorsootöö – need on kaks selle numbri küsimust, millele järgnevad artiklid kitsamalt või laiemalt vastust otsivad. Vahepaladena leiab ajakirjast ka Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Integratsiooni Sihtasutuse 2017. a kodaniku-päeva esseekonkursi kolme kategooria võidutööd.

Olen aruteludes kuulnud etteheidet, et Eestil puudub julge ja pikaajaline tulevikuvision. Justkui oleksime kaotanud narratiivi, kelleks tahame saada ja kuhu jõuda. Seda ajakirjanumbrit kokku pannes koitis mulle, et seda eesmärki ei peagi otsima ainult poliitilisest aruteludest ega koalitsioonilepetest, ei tehnoloogia arengutest ega üleilmsetest trendidest, ei rahvuslikest tekstidest ega majandusstatistikast. Seda tuleviku-visioni juba seavad ja loovad meie noored. Noortel on julgust unistada suurelt ja väikese riigina midagi vähemat me endale lubada ei saagi. Kui lugeda selles numbris noorte kirjutatud tekste või kokkuvõtteid noorte mõtetest ja ettepanekutest, ilmneb, et neil on tulevikuvision olemas. Vahel küll naiivne ja tahumata, kuid see-eest julge. Ning just julgust ongi visioniks vaja, sest muidu on tegu vaid tagasihoidliku plaaniga.

Uuringute sõnul on ebavõrdsus maailmas kasvamas ning rikkus pole eales varem jaotunud inimeste vahel nii ebavõrdselt kui praegu (ERR Novaator, 18.11.17)¹. Eestigi ei jää sellest trendist kõrvale. Juba eelmise aasta kevadel pööras Euroopa Komisjon oma analüüsi

tähelepanu sellele, et ebavõrdsus, suhteline vaesus ja sotsiaalne tõrjutus on Eestis järk-järgult kasvanud ning samuti on suurenenud sissetulekute ebavõrdsus, mis ulatub oluliselt üle ELi keskmise (Euroopa Komisjoni esindus Eestis, 22.02.17)². Seda on oluline teada, sest kõige rohkem mõjutab see just noori. Noorsootöö saab ära teha palju, et vähendada selliste negatiivsete suundumuste mõju noortele, sest nende tuleviku-visionid õitsevad kaasamise ja arvestamise, kuid manduvad tõrjutuse ja eemalejäämise korral. Samas on näiteks OECD hinnangul Eesti üheks tugevuseks haridussüsteemis võrdsete võimaluste tagamine kõigil haridustasemetel (Haridus- ja Teadusministeeriumi uudised; 12.09.17)³. Kui meie noortega töötavate spetsialistidena tunneme neid ohte ja võimalusi, oleme kursis tulevikuprognoside ja -trendidega, teame, mida ja miks noortevaldkonnas tehakse, siis oleme valmis noori nende teekonnal adekvaatselt toetama.

Nii nagu noorsootöötajad noortele, loodab ka Mihus enda lugejatele olla nüüd ja edaspidi meeldivaks kaasteeliseks, nõuandjaks ja kuulajaks. Oleme alati kolleegiumiga arvesse võtnud teie soovet ja mõtteid teemade ja kirjutajate osas. Anname endast parima, et pakkuda kvaliteeti, mida Mihus on esimesest numbrist alates noorsootöösse toonud. Meeldivat lugemist ja palju õnne meile kõigile!

¹ <https://novaator.err.ee/643436/maailm-on-ebavordsem-kui-kunagi-varem-ja-see-voib-olla-paratamatu>

² https://ec.europa.eu/estonia/20170222_majandusanalysys17_et

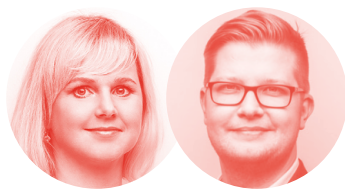
³ <https://www.hm.ee/et/uudised/oeed-est-ri-haridussusteemis-vordsed-voimalused-ja-enim-it-valdkonda-oppima-asunuid>

Vastab Reet Kost
SA Archimedese Noorte-
agentuuri juhataja

Küsib Priit Pruul
SA Archimedese Noorte-
agentuuri kommunikati-
sioonijuht

Ulla Alla

www.salto-youth.net

Eesti noortevaldkonna arengule võib anda positiivse hinde

SANA tähistas möödunud aastal 20. aastapäeva. Millised on olnud kõige meeldejäävamad seigad ja sündmused, mis seda aastat meenutama jäävad?

2017. aastasse mahtus tõepoolest palju erilisi ettevõtmisi ja saavutusi, millest on mõndagi meenutada.

Noorteagentuuri jaoks suurim sündmus oli vast **Euroopa Vabatahtliku Teenistuse tulevikukonverents**, mis tõi Tallinnasse sümboolselt Eesti EL eesistumise alguses noorte ja vabatahtliku tegevuse tuleviku teemadel kaasa rääkima kokku üle 150 osaleja kõikjalt Euroopast. Nende seas olid nii noored, vabatahtlikega tegelevate organisatsioonide esindajad kui ka otsustajad.

Euroopa Liidu haridus- ja noorteprogrammide juubelit „**Erasmus+ 30**” aasta jooksul lahtirullunud sündmusteahelana tähistasime ka Eestis – teadvustades nii programmide seniseid tulemusi ja mõju ühiskonnale laiemalt kui olemasolevaid märksa laiemaid võimalusi tänastele noortele ja noortevaldkonnas tegutsejatele.

Esimest korda 20 tegevusaasta jooksul oli meil võimalus taas Eesti EL eesistumisega seoses võõrustada Tallinnas Erasmus+ noortevaldkonna agentuuride juhtide võrgustikukohtumist, mille arutelude keskmes oli ELi uue noortestrategia eesmärgid ja ELi noortele suunatud programmide tulevik. Leppisime kokku Erasmus+ agentuuride võrgustiku positsiooni noortevaldkonna tulevikusuundade seadmisel, mida oleme jaganud nüüd nii Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamendi, Euroopa Noortefoorumi kui ka teiste oluliste partnerite ja ostustajatega.

Vähemtähtis polnud ka meie osalus ja tugi ELi uue programmi „**Euroopa solidaarsuskorpus**” aruteludes ja väljatöötamises, mille kohta sündis 20.11.2017 noorteministrite nõukogus ka loodetud liikmesriikide kokkulepe. Solidaarsuskorpuse üheks kandvaks talaks on see, mida me siiani tunneme Euroopa vabatahtliku teenistusena, ja SANA kui EVT elluviija pikaajasele kogemusele toetumine on olnud selles protsessis väga suureks abiks.

Alustasime ka mitme uue noori ja noortevaldkonna arengut mõjutava tegevusega. Nende hulgas käivitasime näiteks noorsootöös inimõiguste haridust edendava rahvusvahelise kolmeaastase projekti, mille tegevusi seitsme riigi partnerluses koordineerib SANA. Samuti oleme üheks eestvedajaks vähemate võimalustega ja erivajadustega noorte kaasamisega tegelevas Erasmus+ strateegilises koostööprojekti, mis hõlmab 17 riiki. Teeme tihedat koostööd kolmes suunas, soodustades vähemate võimalustega piirkonna noorte, erivajadustega noorte ja noorte, kes ei õpi ega tööta, kaasamist. Lisaks eelnevatele asusime partnerina tegutsema noorte kriitilise mõtlemise ja meediakirjaoskuse parendamisega tegelevas kolmeaastases rahvusvahelises partnerlusprojekti.

Suvel otsustasime osaleda Euroopa Komisjoni konkursil, mille võitmise tulemusena loome parasjagu Eestisse noorte osaluse üleeuroopalist SALTO kompetentsikeskust. Noorte ja noorteühenduste kaasamine ühiskonna kujundamisse ja otsustamisse on nüüd veelgi konkreetsemalt meie töö siuks, ja mitte üksnes Eestist puudutavalt. Kompetentsikeskus on ka selleks, et võimestada Erasmus+ noorteagentuure, sest oma panuse andmiseks ja selleks, kuidas Erasmus+ programmi paremini ära kasutada kodanikuhariduse edendamiseks, on väga mitmeid võimalusi.

Eesti noortevaldkonnas pole just palju niivõrd pikaajaliselt valdkonnaga seotud inimesi kui sina. Kui sa nüüd tagasi vaatad valdkonnas tegutsetud aastatele, mida sa oleksid teisiti teinud?

Olen tõesti selleski mõttes õnnelik inimene, sest olen saanud toetada pikalt, mitmekülgset ja süvitsi noortevaldkonna kujunemist ning arengut selliseks, nagu seda täna näeme nii Eestis kui ka Euroopas. Me ei saa minevikku muuta ning kõik, mis on tehtud, on tehtud. Kuniks mõõdalaskmistest või heade võimaluste mittekasutamisest on midagi edasiseks õpitud, on kõik hästi. Ma leian, et oleme oma tegevuse kujundamisel ja elluviimisel alati lähtunud ühiskonnas ja noortevaldkonnas valitsevast olukorrast ning püüdnud olla kursis tulevikutrendide ja peamiste sihtgruppide vajadustega. Oleme häälestanud oma tegevusi ning ellukutsutud arendustegevusi sellele vastavaks ning

jääb vaid loota, et oleme andnud endast parima. Selle tõestuseks on ka partnerite ja sihtgruppide positiivne tagasiside, et oleme tabanud märki.

Kuidas sa hindad arengut ja kiirust, millega Eesti noortevaldkond on seni edasi liikunud? Kas see on olnud rahuldav või mitte?

Sõltub alati, millest sellise hinnangu andmisel lähtuda, millega või kellega end võrrelda. Laias laastus saab Eesti noortevaldkonna ning seejuures ka Noorteagentuuri tegevustele ja arengule anda positiivse hinnagu. Tänaolev oleme kujunenud noortevaldkonnas riigiks ja agentuuriks, kellest võetakse eeskuju ning kelle arvamus loeb justnimelt tänu sellele, et oleme suutnud tagada noortele ja noorsootöötajatele soodsad arengutingimused, näidanud, et meil on võime valdkonda ja võimalusi arendada ja uuendada, kaasates seejuures neid, keda see kõige enam puudutab, sh noori.

Mida sa pead seni suurimaks õnnestumiseks noortevaldkonnas? Mis on need asjad, mida meil on näiteks võrreldes teiste riikidega õigesti tehtud?

Eestis on märkimisväärne noorsootöö tugisüsteem ja seda toetav seadusandlus, sest mitte igal pool Euroopas ei kohta riiki, kus on noorsootöö seadus või juba mitmenda perioodi noortevaldkonna arengukava määratletud ja kinnitatud või siis ajakohane noorsootöötaja kutsesüsteem, erialane tasemeõpe või riiklikult korraldatud täienduskoolitussüsteem. See tugisüsteem ja arengusprint on olnud suuresti üles ehitatud Euroopa toetustele, sh Erasmus+ ja sellele eelnenud EL noorteprogrammide toele. See, et oleme need võimalused ka Eesti noorte ja noortevaldkonna arenguks maksimaalselt kasutusele võtnud ja tööle pannud, julgedes seejuures eksperimenteerida, ise Eesti vajadustele vastavaid lahendusi välja töötades ja tulemuslikult ellu viies, ongi olnud kõige õigem samm, sest nüüd on meil edasiminekuga tugev vundament loodud ja valdkonnas piisavalt teotahetlisi ja võimekaid inimesi. See on andnud meile võrdsema positsiooni nii Eestis kui ka Euroopas teiste noorte ja ühiskonna käekäiku mõjutavate valdkondade kõrval ja nendega koostöös edasitegutsemiseks.

Tugevuseks pean sedagi, et oleme näinud Euroopa programmide riikliku agentuuri rollis potentsiaali enamaks ja seda ka mitmekülselt realiseerinud. Seega pole me üksnes tõhus partner Euroopa Komisjonile programmivahendite laialijagamises, vaid panustame lisaks sellele aktiivselt noorte-valdkonna strateegiliste eesmärkide elluviimisesse. Nõustame ja suuname noorsootöotajate ja noorsootöö arengut ning toetame noortepoliitika elluviimist ja arengut nii Eestis kui ka Euroopas.

Mis on need asjad, millest me võiksime teistelt riikidelt eeskuju võtta?

Euroopast on ehk parem ülevaade. Soomelt on meil mõndagi õppida nutika noorsootöö ulatusliku ja kiire arengu toetamise, niisamuti risknoorte varajase märkamise ja sotsiaalse kaasatuse kohta. Wales on jätnud mulle sügava mulje tugeva noorsootöö taseme-õppe korraldajana. Irlastelt on nii mõndagi õppida rohujuuresandis noorsootöö kvaliteedi süsteemse toetamise kohta. Endal oleks mul suurem huvi heade näidete ja koostööpartnerite leidmise vastu maailmas laiemalt ja ilmselt peabki hakkama sellega tegelema.

Me elame infoühiskonnas ehk igal ajahetkel on meie käeulatuses meeletult informatsiooni, ometi kuuleme paradoksaalsel kombel sageli sellest, et noori on keeruline kaasata, neil pole piisavalt informatsiooni jne – millest see tuleb? Ja kuidas seda olukorda parandada?

Ilmselt on küsimus selles, kas oskame noori kaasata, ehk kuidas muuta olukord selliseks, et noored ise rohkem kaasaráákimise vastu huvi tunneksid ja igal tasandil erinevates küsimustes aktiivselt osaleda ning oma arvamust jagada võtaksid. Oluline on **kodanikuharidus** – kuidas noor tunneks, et ta on osa kogukonnast, riigist ja et tema arvamusel on väärtus ja seda võetakse kuulda. Mina ise usun, et osalusdemokraatia saab juba kodust ja lasteaiast alguse, et kasvaks põlvkond, kes leiab, et tal on võimalus midagi muuta.

Sa kohtud aasta jooksul väga erinevatel viisidel noortevaldkonna juhtidega mujalt Euroopast, samuti otsustajatega Euroopa Komisjonist. Mida niisugustel kohtumistel arutatakse?

Eks ikka neid samu teemasid, millest siingi kirjutatud. 2017. aastal algasid arutelud ELi uue noortestrategie eesmärkide üle ning need peavad selle aasta kevadeks kokkulepitud saama. Samuti algasid arutelud ELi uue eelarveperioodi ja programmide teemal. Kevadel käib Euroopa Komisjon välja oma ettepanekud, mis on mõjutatud laialdasest konsultatsioonist siht- ja huvigruppidega. Erasmus+ agentuuride võrgustikus arutleme selle üle, kuidas oma tööd tulemuslikumalt ja mõjusamalt teha, ning töötame välja lahendusi.

Ekspertgruppides kaardistatakse ja analüüsitakse praktikaid, trende ja lähenemisi ning arendatakse välja uusi lahendusi, mis vastaks valdkonnas teadvustatud ning tunnetatud vajadustele. Euroopas on laiemalt võttes palju probleeme, aga ka häid lahendusi, ning nende ülesleidmine ilma toimivate koostöösuhete või platvormideta on hirmus keeruline. Paljud probleemid on jagatud ja neile tuleks ka koos lahendusi otsida. Edasiminekuidki on mõttekas koos, mitte isolatsioonis planeerida.

Ilmselgelt pole noorsootöötaja kutse Eestis populaarsustabelite tipus. Miks meil seda sinu arvates piisavalt hinnata ei osata, samal ajal kui avalik retoorika väidab, et noored on Eesti tuleviku jaoks olulised?

Siin on ilmselt veel palju tööd vaja ära teha eeskätt noorsootööst teadlikkuse tõstmiseks KOV otsustajate seas, sest nemad otsustavad tegelikult selle üle, millised on kvaliteetseks noorsootöö tegemiseks loodud tingimused. Noorsootöö on olnud erineva tasemega, sõltuvalt omavalitsuse otsustajate teadlikkusest ja ressurssidest. On tähtis, kuidas sel haldusreformijärgsel aastal paljudes uutes omavalitsustes (taas)luuakse noort toetav võrgustik.

Oluline on kodanikuharidus – kuidas noor tunneks, et ta on osa kogukonnast, riigist ja et tema arvamusel on väärtus ja seda võetakse kuulda.

Millisena üleüldse näed noorsootöötaja rolli ja kutset tulevikus?

Näen valdkonnal tervikuna ja noorsootööl eriliselt ühiskonnas kasvavat osatähtsust, et iga noor saaks oma arengupotentsiaali maksimaalselt realiseerida. Noorsootöö on enesemääramise ja avastamise koht ning mängib olulist rolli nii noorte sotsialiseerumise, osaluse, ettevõtlikkuse kui ka kodanikuhariduse ja kultuuridevahelise õppe toetamisel. Rääkimata sellest, et paljude noorte tulevane teadlik karjäärivalik saab alguse noorsootööst.

Noorsootöötaja kutse võiks minu hinnangul liikuda suurema tunnustatuse poole ja tegelikult eeldab see senisest suuremat kutsealal tegutsemise reguleeritust. Noorsootöötaja tasemeharidus peaks ajaga kaasas käima ning noorsootöötajate täiendusõppesse, valdkonna arengusse ja uuendamisse panustama. Professionaalide töölevõtmiseks ning tulemuslikuks võrgustikuks ja sidusvaldkondadega koostööks tingimuste loomisel on võtmeroll omavalitsustel, keda saavad omakorda toetada riik ja riigistasandi (siht) asutused ning esindus- ja eestkosteorganisatsioonid. Selline korraldus ja tööjaotus on juba aastaid noorsootöö arengut väga jõudsalt toetanud ja usun, et liigume üha suurema süsteemsuse ja mõjususe poole.

Mulle tundub, et noorsootöö valdkond on Eestis väga killustunud – palju on erinevaid organisatsioone, mille eesmärk on justkui üks – muuta Eesti noorte elu paremaks ja mitmekülgsemaks. Miks seda valdkonda ei reformita või kas sinu hinnangul üldse vajaks see mingisugust suuremat raputust?

Vastupidi – noortevaldkond on üks paremaid ühtsuse ja koostöönäiteid. Organisatsioonide paljusus ei ole probleem, kui neil kõigil tegevust ja huvilisi jätkub. Noorsootöö peab olema noori kaasav, nende endi ettevõtlikkust ja osalust soodustav, noorele kättesaadav ning nende vajadustele ja huvidele vastav, neist lähtuv. Nagu me kõik teame, ei ole noored ühesugused. Selles mõttes võiks tegijaid rohkemgi olla. Kindlasti vajab jätkuvalt tuge nii koostöö erinevate noorsootööorganisatsioonide vahel kui ka sidusvaldkondadega.

Silotornide probleem ei vaata vastu ka riigistasandi noortevaldkonna korralduses ning asju mõeldakse ja tehakse tihedas koostöös, kuid siiski selge tööjaotuse alusel.

Noorsootöö vajab stabiilsust ning selle kvaliteet ja areng, eriti nüüd, kui on moodustunud mitmed uued omavalitsusüksused, jätkuvat tähelepanu, mitte raputust.

Millised on Noorteagentuuri 2018. aasta plaanid ja põhilised tegevussuunad?

Ilmselt võtab palju energiat uute tegevuste – EL noortele ning solidaarsuse suurendamisele suunatud programmi “Euroopa Solidaarsuskorpus” ja üleeuroopalise Noorte Osaluse SALTO keskuse tegevuste käivitamine Eestis.käivitamine Eestis.

Nagu varasematelgi aastatel, tegeleme noorte, noorsootöötajate ja noortevaldkonna arengu toetamisega ning rahvusvahelise koostöö edendamisega ehk aitame Eestil kasvada. Põhilised tegevussuunad 2018. aastal, millele tuleb SANA põhitegevuste ning eriliselt rahvusvahelise koostöö soodustamise kaudu tähelepanu pöörata ning mis on meie selle aasta tegevuskavas koha leidnud, on järgmised:

Noorsootöö on enesemääramise ja avastamise koht ning mängib olulist rolli nii noorte sotsialiseerumise, osaluse, ettevõtlikkuse kui ka kodanikuhariduse ja kultuuridevahelise õppe toetamisel.

Noorte osaluse toetamine ühiskonnas, sh vabatahtliku tegevuse kaudu ja otsuste tegemises ning üldisemalt kodanikuhariduse ja inimõigustehariduse edendamine noortevaldkonnas;

Ebavõrdsuse vähendamine – tulemuslikumalt, teadlikumalt ja strateegilisemalt madala võimekusega piirkondadesse ja vähemate võimalustega noorteni jõudmine;

Nutika noorsootöö kontseptsiooni ja aastate 2017–2018 tegevuskava elluviimise toetamine (sh rakendada digilahendusi ka SANAs, nt koolitustegevuste elluviimisel, kuid ka mujal);

Huvihariduse meetodika mitmekesistamise, noorte kaasamise ja rahvusvahelistumise toetamise jätkamine;

Noorsootöötaja kutse teadlikkus ja väärtustamine (sh teadlikkuse tõstmine kutsealast, pädevustest ja eetikast; kutse taotlemise väärtusest, vajalikkusest ja võimalustest; platvormi loomine kutsealase arengu toetamiseks);

Kvaliteetse noorsootöö teadvustamine, kujundamine ja elluviimise soodustamine uute omavalitsuste, sh otsustajate tasandil, mh asutuste ja organisatsioonide koostöö valdkonnas oluliste väärtuste esiletõstmiseks, uute arengute toetamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks ning partnerluseks ja koostööks sidusvaldkondadega.sidusvaldkondadega.

I KOHT (ÜLDHARIDUSKOLIDE VII-IX KLASSI
ÕPILASTE AUHINNATUD TÖÖD). HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUMI NING INTEGRATSIOONI
SIHTASUTUSE 2017. AASTA KODANIKUPÄEVAKS
VÄLJAKUULUTATUD ESSEKONKURSS OLI PÜHEN-
DATUD EESTI VABARIIGI 100. AASTAPÄEVALE JA
EESTI VABARIIGI TULEVIKULE.

Mida mina kingiksin Eestile 100. sünnipäevaks?

Eestile on tema sajanda juubeliaasta eel palju kingitusi tehtud. Aga mida mina saan kinkida?

Kui nüüd tõsiselt mõelda, siis ma ei saa ju lihtsalt poodi minna ning osta seal mõne ilusa kaardi, kuhu sisse õnnesoov kirjutada, ja siis selle koos kommikarbi ning lillekimbuga kingikotti pista. Aga mida saaksin siis mina oma kallile isamaale kinkida?

Eks ikka midagi, mis tuleb südamest ja mille loomisele ise kaasa aidata saan. Mina kingiksin Eesti loodusele puhtust ja tervist. Kuidas seda teha? Selleks peaksime kõik koos – mina, sina, minu sõbrad ja sinu sõbrad, ühesõnaga kõik eestlased ning eestimaalased – hoolitsema meid ümbritseva elava looduse eest. Ehk saab kingituseks ka jätta midagi tegemata: prügi mitte maha visata, puid mitte liigselt raiuda, põldusid mitte talluda ja metsloomadel lasta oma elu elada. Ka need loomad on oluline osa meie loodusest, nagu oleme ka meie. Elame kõik koos, kõrvuti ja mõjutame üksteist. Vaat kui lihtne see kõik võiks olla!

Lisaks eelnevale kingiksin Eestile oma truuduse ja armastuse. Hoiaksin seda maad, kus olen sündinud ja üles kasvanud, elutarkusi õppinud, naernud ja nutnud, oma südamele lähedasena. Jätaksin meelde kõik, mis ta on mulle õpetanud ja õpetaksin seda ka järgnevatele põlvedele.

Kuid see ei ole ju kõik? Tahaksin Eestile selle suure ja tähtsa päeva puhul veel midagi kinkida. Sooviksin, et kõik ikka mäletaksid seda riiki, mille nimeks Eesti, et eestlased

mäletaksid oma ajalugu. Kuidas seda teha? Kes seda saaks teha? Arvan, et selles saab osaleda igaüks meist, mäletades, mida koolis räägitakse ja rääkides seda edasi. Jäädvustades asju, mida oleme teinud ja jagades seda teistega, muutub see ju ajalooks. Rääkides meie minevikust, Eesti loost, inimestest, kes on sellest loost osa võtnud, tuletame kõigile meelde neid radu, mida mööda nad on kõndinud ning selle kaudu oma jälje ajalukku jätanud.

Igaüks meist on osa Eestimaast ja Eestimaa on osa meist. Igaüks, kes on kõndinud või ka üksnes sündinud Eesti mullal, on saanud osaks Eestist. Eestimaa on saanud ka osaks neist endist, meist kõigist, kuna siit minnes võetakse alati kaasa osake ning jäetakse osake endast meie isamaa maa ja taeva vahele. See kutsub meid alati tagasi, hoiab sidet siinsega. Osake, mis meiega kaasas, võib olla mõni mälestus, mõni tunne või hoopis muld, mis su jalatalla alla jäänud. Nii või teisiti kanname meie, eestlased, Eestit endaga alati kaasas – juba see võib olla üks suur kingitus. Meile ja Eestile. Me ei unusta seda maad, kus sündisime ja ta jääb alati meiega kaasas käima. Hinges ja südames, meeles ja mõtetes, hoiakutes ja uskumustes, meenutustes ja mäletamistes.

Kui meie hoiame oma südames head kohta Eestimaa jaoks, andes selle kaudu osakese endast, võime kindlad olla, et ka siin, Eestimaal, on meile alati hea koht. Hoides Eestit endas, säilitame teda maailmale.

*Eestimaa,
olen osake sinust,
nii nagu sina
oled osake minust.*

*Eestimaa,
kui jään mina,
jään ka sina.
Nii nagu see,
kes oli enne,
kestab nendes,
kes tulevad pärast.
Nii nagu see,
kes on suurem,
säilib nendes,
kes on väiksemad.*

*Olen väike sina,
mu Eestimaa, —
kingituseks sulle
nagu sina oled*

kingituseks mulle.

Noored teavad, kuidas edasi minna

Ligi pool aastat käis 106 noort üle Eesti EV100 ja Eesti Õpilasesinduste Liidu projekti „Noorte maapäev 2017” raames koos, et rääkida sellest, millisena näeb Eesti noor Eesti tulevikku. Projektist valmis „Eestimaa noorte manifest”, mis kanti ette 28. novembril Eesti enesemääramise 100. aastapäeva pidulikul aktusel Riigikogus. Noored andsid manifesti üle Riigikogu esimehele Eiki Nestorile. Manifest keskendub Eestimaa ja noorte tulevikule üldisesemas pildis ning räägib neljast teemast: haridusest, noorte ühiskondlikust aktiivsusest, lõimumisest ning Eesti loodusest.

Oleme ju e-riik, kuid haridusvaldkonda on see mõiste jõudnud küllaltki tagasihoidlikult.

Kõige põhjalikumalt kajastas manifest mõistagi haridusvaldkonda. Olles igapäevaselt hariduse ja selle mõjudega seotud, on noortel küllaltki palju mõtteid sellest, mida tuleks tulevikus veidi teisiti teha. Peamisteks probleemideks peetakse ressursside ja õppevahendite puudust, suurt õpikoorust ja vähest sidusust tegeliku eluga ning puudulikku tähelepanu vaimsele tervisele. Oleme ju e-riik, kuid haridusvaldkonda on see mõiste jõudnud küllaltki tagasihoidlikult. St, et õpilastel on tõesti võimalik vahel arvutiklassis mõne ülesande kallal nokitseda, kuid üldine arusaam digitunnist või -õppevahenditest on kas puudulikud või ei kasutata neid mugavuse eesmärkidel. Noored tunnetavad ja näevad, et digiõppe teemaga edasi minnes on vaja senisest palju enam panustada aega õpetajate koolitamisega ja oluline on aru saada, et digiõpe ei tähenda mitte lihtsalt niisama millegi tegemist nutivahendis, vaid tegelikult peaksid tunnid olema korralikult läbimõeldud ning konkreetse tulemiga. Näeme, et õpilased on selleks sammuks juba valmis, kuid haridussüsteem tervikuna veel mitte.

Sama oluline, kui on füüsiline keskkond, on ka vaimne keskkond. Meie koolikeskkonnas on kujunenud välja olukord, kus õpetajate ja õpilaste vahelises suhtluses on liiga palju usaldamatust, ebavõrdsust ja üksteise väärsti mõistmist. Tihti on õpilase ja õpetaja vahel barjäär, mis rikub usaldussuhte kahe huvigrupi vahel. Oluline on rääkida koolikeskkonnas kommunikatsioonist ning sellest, et õpetaja ei ole õpetaja, vaid koostööpartner. On küllaltki iganenud arusaam, et õpetaja on autoriteet, keda tuleb kuulata ning vait olla nii kaua, kuni õpetaja vastupidist palub. Selle asemel, et barjääre ehitada, on hoopis vaja suurendada kooli huvigruppide vahelist suhtlust. Koolidemokraatia peaks töötama nii, et kooli puudutavaid otsuseid saavad kommenteerida kõik osapooled, olgu seisukoht siis kriitiline või mitte. Kui õpilased tunnevad, et nende arvamust võetakse ka päriselt arvesse, siis kasvaks ka õpimotivatsioon ning koolis muutuks õhkkond meeldivamaks.

Eesti haridussüsteemi eesmärgiks võiks olla see, et koolist väljuv inimene on eneseteadlik, inimeste suhtes avatud ja salliv, samas ümbritseva ja informatsiooni suhtes kriitiline. See tähendab, et senise faktiteadmiste baasil õppimise asemel peaksime hoopis probleemipõhist õpet rakendama. Teooria oleks seotud praktikaga, õppeained omavahel lõimitud ning õpilane saaks aru, miks ta seda ülesannet sooritab. Tuleb aru saada, et lõimida ei saa pelgalt ainerühmi, vaid tegelikkuses saab teha seda absoluutselt kõikide õppeainetega. Õppeainete lõimumisega suureneb seoste tekkimise võimalus, teemade parem mõtestamine ning maailmaruumi parem tajumine. Lõimides nt kehalise kasvatus ja bioloogiainet, saaksime rääkida peale füüsilise tegevuse ka tervislikust toitumisest ja keha tegevusest füüsilise koormuse saamise ajal.

Võiks ju arvata, et noor Eesti loodusest ja elukeskkonnast sugugi ei hooli, sest veedab enamuse ajast hoopis nutividinas, kuid nii lihtne ja mustvalge see siiski ei ole. Mis puudutab loodust, siis tänapäeva noor on selle teema osas väga tulevikku vaatav, heas mõttes. Noori huvitab see, et meie loodus ja elukeskkond oleksid ka sadade aastate pärast puhtad. Nii on meie üheks suurimaks väljakutseks meie käitumine oma looduse ja maa suhtes. Praegu toimub meie riigis looduse rahaks tegemine. See tähendab, et Eestimaal ringi sõites on päris tihti näha järjekordseid maalappe, kus parasjagu mõni lageraie käimas on. Päris nii edasi minna ei saa. Praegu puudub riigil selge ülevaade loodusvaradest ja nende tarbimise mõjust elukeskkonnale. On päris hästi teada, et Eesti seadusandlus on üldjuhul küllaltki täpne ning vahel isegi liiga piirav, kuid antud kontekstis tuleks seadusele arvatavasti

Manifesti ettekandmise järel võisime kuulata poliitikutelt alatooni, et kas siis riik ja täiskasvanud peavad dikteerima, mida noor peab tegema.

ikkagi otsa vaadata. Noored arvavad, et mis puudutab loodust, siis seadusandluses tuleks konkreetsemalt täpsustada loodusressursside ja -rikkuse kaitset. Pigem olgem selles osas konservatiivsemad ning ärme lase oma elukeskkonda nii palju häirida. Lisaks tuleks senisest enam investeerida seiretehnoloogiatesse, mis aitaksid paremini kaevandamist ja metsaraiet jälgida ning sellele piire panna. Tahame, et Eesti sõltuks 2035. aastaks täielikult taastuvenergiast. See on küllaltki julge väide, kuid noorte arvates mitte võimatu. Oleme liiga kauaks põlevkivienergiast sõltuvaks jäänud. Jah, see on parim variant rahakotile, kuid halvim valik loodusele. Kuna Eesti on ka taastuvenergia mõttes suhteliselt vaene riik

(nt ei ole meil eriti tugeva vooluga jõgesid, kust energiat ammutada), siis tuleks riigil investeerida hoopis sellesse, et elumajade ja tööstushoonete katustele tekiks päikese-paneelid, mis aitaksid elumajade puhul peaaegu kogu ning tööstushoonetel osaliselt energiavajaduse katta. Samas tuleb julgelt edasi astuda ka tuuleparkide rajamise ja prügist energia tootmisega.

Tahame, et Eesti sõltuks 2035. aastaks täielikult taastuvenergiast.

Noorte ühiskondlikku aktiivsust on vaja kasvatada. Noored on ju need, kes tulevikus juhtimise üle võtavad. See tähendab, et senisest enam on vaja noori juba varakult ja lapseeas harjutada tegema ühiskondlikult kasulikke asju või aitama kaasa oma riigi arengule. Manifesti ettekandmise järel võisime kuulata poliitikutelt alatooni, et kas siis riik ja täiskasvanud peavad dikteerima, mida noor peab tegema. Loomulikult ei ole see nii, aga see ei tähenda ka seda, et nad peaksid ainult kõrvaltvaataja rollis olema. Meie noorsootöö on üldises mõttes tasemel, Euroopas ei ole teadaolevalt ühtegi nii head süsteemi, kus asjad üle riigi nii hästi

töötaksid. Küll aga tuleb senisest enam teadvustada endale seda, et kui ühiskond jätkab noorte alavääristamise ja mõtteviisiga „laps räägib siis, kui kana pissib”, siis ei jõua me oma noorsootöö ega noorte aktiivsuse tõstmisega eriti kaugele. Täna on noortel küllaltki palju võimalusi, mida oma vaba ajaga peale hakata. Aga kas mõni vanem inimene on mõelnud sellele, kas need võimalused on ka noortele teada? Täna tuleb paraku pigem vastupidist tõdeda. Taas kord tuleb teemaks koostöö. Kui nn vanem generatsioon annaks noortele märku, et nende panus on oluline, nende ideed ja mõtted väärtuslikud ning nende olemasolu vajalik, siis suudaksime üsna pea aktiivsuse probleemi lahendada. See on ka põhjus, miks noorte maapäeva projekt ellu viidi: et anda noortele võimalus teha oma hää kuuldavaks. Noorte hääle kuulamine on oluline, sest juba täna on ühiskonnas selliseid teemasid, kus noored võivad teistest enam teada. Seega noori ja nende teadmisi tuleks kuulata, neid töösse rakendada ja sellega neile näidata, et nad on täisväärtuslikud ühiskonnaliikmed, nende arvamus on oluline ning nende abi teatud küsimustes on enam kui vajalik.

Kommenteerisid

Tiit Terik
Riigikogu liigeEiki Nestor
Riigikogu esimees

Tiit Terik

28. novembril tähistasime Eesti riikliku enesemäära-
mise 100. aastapäeva. Riigikogus noorte ettekantud
manifest jättis väga hea mulje. Noorte paberile pandud
mõtted olid põhjalikud, tuues välja ühiskonna kitsas-
kohti ning pakkudes julgeid tulevikuvisioone. Manifestis
arutletud keskkonna- ja haridusküsimused kõnetasid
kindlasti ka poliitikakujundajaid. Paljudele on
haridussüsteem kindlasti midagi väga konservatiivset
ja õpetaja autoriteeti tähtsustavat, kuid mulle meeldib
noorte uudishimust kantud soov õpetajatega vaielda.
Nii saavad ehk mõlemad targemaks.

Minu tähelepanu köitis aga enim noorte ühiskondlikku
aktiivsust puudutav osa. Me kiidame ise oma laste häid
õpitulemusi, saame ka rahvusvaheliselt tunnustust,
kuid on valdkondi, kus usaldust noorte suhtes napib.
Toon mõned näited. Viies auto remonti, ei sea me
kahtluse alla noormehe oskuseid, kes on äsja oman-
danud automehaaniku eriala kutsekoolis. Otsides jurii-
dilist abi ei suhtu me tõrjuvalt noortesse advokaatidesse
või kui arstiabi osutab noor tohter, usaldame teda. See
kõik tundub meile justkui normaalne. Paraku tekitab
ühiskonnas umbusku see, kui kaasame noori poliiti-
kasse ja juhtimisse. Hoolimata sellest, et meil on riigis
ja kohalikul tasandil mitmeid poliitikuid, kes alustanud
noorelt, kohkuvad paljud taas kui rambivalgusesse
ilmub mõni 25aastane. Tunnistan, et mind üllatas
mõneti ühiskonna kriitiline reaktsioon, kui andsime
noortele (ja ka noortele naistele) võimaluse poliitikas
järgmise sammu astuda. Meil on nendesse usku ning
saame sellel vastutusrikkal teel neid vaid toetada.

Nii nagu igal elualal vajavad ka poliitikud järelkasvu.
Olen käinud mitu korda pealinna koolides külalisena
ühiskonnaõpetuse tundi andmas. On huvitav näha,
milline on meie noorte nägemus maailmast ning pisi-
kesest Eestist. Tundi andes märkan sageli, et noored on
mõnedes poliitilistes küsimustes üllatavalt ükskõiksed.
Noorsootööd õppinud inimesena tean, et kõik ei saagi
olla ühiskonnas toimuvatest protsessidest ühtmoodi
huvitatud ja kuigi tundidest saadud tagasiside valmistas
mind mõttes ette 16–17aastaste noorte madalaks
valimisaktiivsuseks, olin numbrites siiski üsna pettunud.
Positiivne on siiski näha, et igas klassis on 2–3 noort,
kes tunnevad laias ilmas toimuva vastu huvi ning see
viib meid alati põneva diskussioonini. Nende aktiivsust
toetades, mõtteid kuulates ja ideid kaasates saame
olla kindlad, et uus ja kaasaegse haridusega põlvkond
annab millalgi oma osa, meie poliitiline eliit uueneb.

Kui noorte kaasatuse osas võib Ehasoo kriitikaga osali-
selt nõustuda, tuleb siiski noortele meelde tuletada, et
võimalused on tegelikult olemas ja sõltuvad nende endi
aktiivsusest. Poliitikahuvilistele noortele julgen soovi-
tada liitumist erakondade noorteorganisatsioonidega.
See ei tähenda veel erakonnaga liitumist küll aga annab
võimaluse olla lähemal poliitilistele protsessidele,
õppida ja laiendada silmaringi. Samas on see ka hea
koht, kus sinu talenti võidakse märgata.

Paraku tekitab ühiskonnas umbusku
see, kui kaasame noori poliitikasse ja
juhtimisse.

Pean tunnistama, et noorte manifest ei jäänud Riigi-
kogu liikmetele märkamatuks ja need ideed mõjutavad
juba homme suuremal või vähemal määral meie
poliitikaid. Ettekandele järgnenud mõttevahetusi oli
kuulda nii Riigikogu koridorides kui ka fraktsioonis.
Noored suunasid meid aspektide juurde, mis meile
endile tihti hoopis teise nurga alt on paistnud. Usun, et
nii mõnegi oma mõtte tunnevad noored ära järgmiste
valimiste eel koostatavates platvormides. Seetõttu saan
manifesti koostanud noori vaid kiita. Aitäh teile, et
olulistel teemadel kaasa mõtlete!

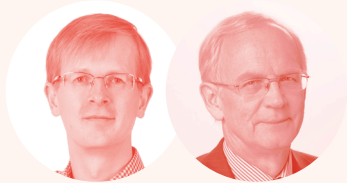
Lõpetuseks sooviksin anda noortele pisut nõu, kuidas
lisaks kooliharidusele oma silmaringi laiendada ja
seeläbi targemaks saada. Jälgige uudiseid! Nii Eesti kui
ka rahvusvaheliste kanalite vahendatuid ning hoidke
end maailmas toimuvaga kursis. Leidke endale aega,
et lugeda, kuulata ja vaadata ning analüüsige saadud
infot. Kuigi tänases maailmas tuleb olla väga allika-
kriitiline, loob see teile tunnetuse maailmast, mida õige
varsti saate ise suunama hakata.

Eiki Nestor

Riigikogu juhatus arutas manifesti kohe pärast
maapäeva esimesel koosolekul. Teatavasti töötab
Riigikogu seaduse alusel ja seetõttu on kindel kord
kõikvõimalike algatuste arutamiseks. Noorte manifest,
südamest tehtud ja tasakaalukalt koostatud, teatavasti
mitte ühegi paragrahvi alla ei mahu. See aga ei sega
juhatust ettepanekuid tegemast. Seetõttu pöörduski
juhatuse ettepanekuga Riigikogu kultuurikomisjoni
poole korraldada komisjoni avalik istung koos autori-
tega manifestis toodud ettepanekute läbiarutamiseks.
Seejuures saime väga hästi aru, et kõik manifestis toodu
ei kuulu haridustemaatikaga tegeleva kultuurikomisjoni
pädevusse. Neil on aga õigus kaasata aruteludesse ka
teisi komisjone.

Kultuurikomisjon on juhatuse ettepaneku vastu võtnud
ja sellise arutelu ka korraldab, kaasates teisi komisjone.

Aga noortele veel kord suur aitäh väga professionaalselt
koostatud manifesti eest.

Mida noored eurooplased tulevikult ootavad?

Oktoobri lõpus toimus Tallinnas Kultuurikatlas noortevaldkonna tähtsündmus Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise raames – Euroopa Liidu Noortekonverents. See üritus toimub kaks korda aastas, alati eesistujariigis. Osalejad – noorte delegaadid ning valdkonna poliitika-kujundajad kogu Euroopast – viisid läbi arutelusid teemal „Noored Euroopas – mis edasi?” Eesmärk oli kaardistada murekohad ja võimalused selleks, et saada noorte ootused Euroopa Liidule tulevikus. Et 2018. aastal valmib ka järgmine Euroopa Liidu noortestrateegia, annab see arutelu võimaluse mõjutada poliitilisi prioriteete järgnevateks aastateks.

Euroopa Liidu Noortekonverentsid on osa Euroopa Komisjoni ellu kutsutud **struktuurse dialoogi** protsessist, mis toob kokku noored ja poliitikakujundajad (valdkonna ministriumid, organisatsioonid) selleks, et ühiselt anda soovitusi noortepoliitika loomiseks ja edendamiseks. Lisaks konverentsidele toimuvad igas Euroopa Liidu liikmesriigis konsultatsioonid noortega. Et protsessil on päris mitu osa ja elementi, siis võib see kohati keerulisena tunduda, kuid püüan anda võimalikult selge ülevaate.

Struktuurne dialoog toimib tsüklitena ning üks tsükkel kestab 1,5 aastat, mis tähendab, et ühe tsükli haldamiseks tuleb kokku kolm EL Nõukogu eesistujariiki (noorte valdkonna ministriumid ja noorteühenduste liidud) koos Euroopa Komisjoni ja Euroopa Noortefoorumiga. See tähendab, et läbivalt on tegu noorte ja otsustajate koostööga. Eesti, Bulgaaria ja Austria avasid Tallinnas uue tsükli ning, nagu mainitud, alustasid arutelu noortevaldkonna tuleviku üle.

Peale Kultuurikatlas toimunud avakonverentsi moodustati seal aset leidnud aruteludele tuginedes küsimused, mida nüüd kasutavad kõik EL liikmesriigid noortega küsitluse läbiviimiseks. Eestis veab seda Eesti Noorteühenduste Liit ning küsitlus „Noored otsustajad” oli avatud detsembri lõpuni. Kui järgmise aasta alguses on igast liikmesriigist vastused käes, töötavad saadud info läbi uurijad, kes teevad üldise Euroopa Liidu

kokkuvõtte (see ei tähenda, et iga riigi oma sisend ei leiaks ka siseriikliku kasutust). Kevadel toimub Bulgaarias järgmine noortekonverents, kus on arutelu all konsultatsioonide tulemused ning sõnastatakse noorte eesmärgid järgmiseks EL noortestrateegiaks. Noorte eesmärgid on oma eeskuju saanud ÜRO kestva arengu eesmärkidest ja lootus on, et need aitavad kaasa ka noortestrateegia silmapaistvusele. 2018. aasta sügisel toimub tsükli viimane konverents Austrias, kus moodustatakse ühiselt konsultatsioonide põhjal konkreetsed soovitused ka laiemalt noortevaldkonnale Euroopa Liidus.

Struktuurse dialoogi võlu seisneb selles, et noored ja otsustajad töötavad koos välja lahendusi noortepoliitika parandamiseks. Kui üldiselt ametnikud, kes poliitikat ellu viivad, või poliitikud, kes otsuseid langevad, ise ei ole enam esimeses nooruses, siis struktuurne dialoog võimaldab noortel endil neid mõjutavatele probleemidele tähelepanu juhtida.

Euroopa, tulevik ja noored on üsna lai raamistik ning võimaldab arutada väga erinevaid teemasid. Tallinnas peetud konverents seadis eesmärgiks jätta osalejatele võimalikult vabad käed, pakkudes küll inspiratsiooni, kuid eelkõige anda aeg ja koht arutamaks just seda, mis kõige olulisem tundub, ning hoiduda korraldajate seatud piirangutest. Annan siin edasi konverentsil toimunud mõttevahetuste peamised küsimused ja ideed.

Mitmed vestlused tundsid muret valmisoleku üle saada tulevikuhiskonnas edukalt hakkama. Me näeme väga selgelt kiiret arengut tehnoloogiavaldkonnas ja seda, kui palju see meie igapäevaelu mõjutab. Siit tekib loomulikult küsimus: kuidas me saame tänastele noortele tagada edu kohati tundmatus tulevikus. Kas meie haridussüsteem annab õiged teadmised ja oskused? Kas me saame täna koolidest seda, mis on päriselt edu võtmeks? Tõenäoliselt see, mida õpetatakse täna, ei ole suures osas tulevikus enam oluline. Millised on oskused, mis aitavad tulevikus tööturul toime tulla? Edukaks toimimiseks on oluline mõelda ka sellele, millised oskused on vajalikud ühiskonnaelu teiste aspektidega toimetulemiseks, näiteks kvaliteetne ühiskonnaõpetus või kultuuridevaheline mõistmine.

Hoolimata sellest, et Euroopas on valdavalt avatud ja kaasavad ühiskonnad, ei ole probleemid nendes küsimustes kaugeltki kadunud. Eriti nooremad põlvkonnad on üha enam aga valmis välja astuma võrdsete võimaluste eest. Rahvuse, rassi, majandusliku olukorra, religiooni, soo või seksuaalse orientatsiooni põhine diskrimineerimine on ikka veel probleemiks. Et see läheb ka tugevalt vastuollu Euroopa Liidu reklaamitud põhiväärtuste ja õigustega, ootavad noored kiiremat arengut nende murekohtade lahendamisel. Täna oleme omavahel tihedamalt ühendatud kui kunagi varem ning kindlasti aitab see ühest küljest kaasa võõra mõistmisele, kuid võib teisalt anda laiemat platvormi ka kiusamisele ja vihakõnele. Kuidas jõuda selleni, et austame erinevaid seisukohti ja kuulame teisi ning oleme valmis oma seisukohtadest vahel ka lahti laskma? Üksteise mõistmine ja positiivne suhtlus erinevate vaadetega inimeste vahel tundub olevat kaduv nähtus.

Tööturu juurde tagasi tulles leiame probleeme ka teistest vaatenurkadest. Töö olemus kui selline muutub väga kiiresti ning tihti vähendab see ka võimalusi leida stabiilset sissetulekut, mis on iseseisvumise eelduseks. Kuidas tagada sotsiaalne tugi töötajatele tulevikus ja teha kindlaks, et töötaja õigused säilivad? Muutus on ühiskonnas normaalne, aga sealjuures tuleb tagada, et ükski põlvkond ei pea seetõttu kannatama.

Mõttevahetus toimus ka noorte osaluse teemadel – üldiselt ei võta noored aktiivselt osa traditsioonilistest demokraatiavormidest nagu valimised. Poliitika vastu on usaldus väga madal. Seevastu alternatiivsed viisid kaasaraakimisel on tihti palju edukamad ja populaarsemad. Noorteorganisatsioonid suudavad väga edukalt jõuda erinevate tegevuste kaudu laia grupi noorteni ning aidata ka neil mugavas ja julgustavas keskkonnas oma arvamust väljendada. Küsimus seisneb selles, kuidas võiksid sellised alternatiivsed võimalused jõuda veel enamate noorteni? Kuidas saame osaluskuultuuri parandada ühiskonnas laiemalt, näiteks koolis või tööl? Ning kuidas võib kõige selle juures digitaalsest lahendustest abi saada?

Need on arutelud, mis andsid aluse küsitluste läbiviimiseks noortega üle Euroopa ja kaugem eesmärk on saada sisend järgmiseks Euroopa Liidu noortestrateegiaks, nagu alguses mainitud. Praegune strateegia on ajaperioodiks 2010–2018, mis tähendab, et Euroopa Komisjon on juba praegu välja töötamas järgmist strateegiat. Struktuurne dialoog annab ideaalse võimaluse noortel endil Euroopa Liidu noortevaldkonna prioriteete mõjutada.

Et noored on suures osas liikmesriikide pädevuses, siis on äärmiselt oluline, et strateegia võetaks omaks ka sellel tasandil.

Just liikmesriigid ise hakkavad seda strateegiat ellu viima ja seega sõltub strateegia edu suuresti sellest, kui tugevalt seda riiklikus kontekstis kasutatakse. Praeguse strateegia puhul ei ole see paljuski nii läinud, mis tähendab, et eelkõige on siiani mõju olnud Euroopa tasandi projektide prioriteetide seadmisel, sh struktuurse dialoogi juhtimisel.

Liikmesriikide enda pühendumus noortestrateegia rakendamisel on jäänud siiani puudulikuks.

Üks oluline element, mis muudaks järgmise noortestrateegia mõjusamaks, oleks selle rakendamine laiemalt kui vaid noorte valdkonnas. Noored peaksid olema prioriteediks laiemalt – valdkondadeüleselt. Strateegia elluviimisel võiksid tulla kokku erinevad osapooled, näiteks sotsiaal-, majandus-, justiitsvaldkonnad jt, mitte kõigest traditsiooniliselt kultuuri- ja haridusvaldkond.

Muidugi on äärmiselt oluline tagada noorte osalus strateegia elluviimisel ja järgimisel. Noorte süsteemne kaasamine on noortestrateegia juures võtmetegur ning kui selle sünni juures on tugev element struktuurne dialoog, siis on esimene samm õiges suunas juba tehtud.

Mida ja miks tahaksin kinkida Eestile 100. sünnipäevaks?

Kuikujutada Eestit inimesena, ei oleks ta kindlasti mitte oma eluringi lõpule lähenev väärikas vananimene. Saja-aastane inimene on suure kogemuste pagasiga ning loode-tavasti oma elu jooksul korda saatnud kõik, mida ta soovis. Kuid peaaegu 100-aastast Eestit näen kui nooruslikku, kiirelt arenevat ning suurte eesmärkidega riiki. Palju on veel ees. Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva kingitus peaks olema sama uhke, kui see kõlab. Mida kinkida oma kodumaale nii tähtsaks päevaks?

Eesti on tulevikuriik, mille saavutused on eestlaste endi kätes. Ei saa loota, et ah, küll keegi teeb – ise peab tegema! Seepärast leian, et kodumaa tähtsa juubeli puhul võiks iga Eesti inimene saada innustust tegutseda, teha midagi oma isamaa nimel. Alustada võib ka pealtnäha väikestest asjadest: harida end Eesti ühiskonna ja poliitika teemadel, osaleda seltsitegevuses, käia valimas, olla kaaskodanike suhtes hoolivam ja rohkem abivalmis – need tunduvad küll pisikesed asjad, ent muudavad meie ühiskonna palju paremaks. Näen enda ümber järjest rohkem noori inimesi, kes on tahtejõulised, kes astuvad ellu enesekindlalt ning kelle tiivad on juba nii tugevad, et nad on võimelised avastama maailma ja seejärel kodumaale tagasi tulema. See on väga oluline, et kõigil Eesti noortel oleks see võimalus – reisida ja avastada maailma ning omandada seal haridust, kuna saadud oskused ja kogemused on hindamatu väärtusega siin kohapeal neid ellu rakendades.

Järjest olulisem on tegevus erinevates koda-nikuorganisatsioonides ja -algatustes, kuna see rikastab kultuuri ning loob uusi väärtusi. Soovin olla vabatahtlik, teha abivajajatele head, tasu saamata, puhtalt positiivse emot-siooni pärast – see on mulle väga oluline. Tuleb osata ühiskonnas enda kõrval näha kaaskodanikke, kelle elu on mingitel põhjusel sattunud raskustesse, ja neid aidata. Mida rohkem panustada vabatahtlikku töösse, seda hoolivamat ning kaasavat ühiskonda me loome. Paremat Eestit.

Kuna ma ei saa Eestile külla minna lillede ja tordiga ning talle sünnipäevalaulu laulda, tahaksin Eestile kinkida puhtalt oma anded, oma pühendumised, oma teadmised. Soovin pärast gümnaasiumi õppida õpeta-jaks ja selle ameti peal töötada, et kinkida Eesti lastele teadmised ja hea haridus, millega nad kasvavad tublideks eestlasteks, kellel samuti on oma riigile palju anda. Nii võiks mõelda iga noor eestlane ning väga suure väärtusega kingitus olekski see, kui nad kõik leiaksid endas piisavalt motivatsiooni ning tahet õppida, saada kellekski, mitte liht-salt eksisteerida. Haridus on kõige olulisem väärtus, eriti väikeste rahvaste puhul. Kui eestlastel poleks rohkem kui sajand tagasi olnud usku hariduse ning kultuuri jõusse, poleks me oma riiki loonud, ja me ei tähis-taks praegu ka lähenevat 100ndat juubelit. Õpetajaamet on alati olnud tähtis ning väärikas ametikoht, hetkel näeb ühiskond vaeva selle positsiooni populariseerimisega, et Eesti lastel ei kaoks võimalus saada ka tulevikus head haridust, maailma parimat – seda tuleb väärtustada. Hoidke oma õpeta-jaid, kes teist hoolivad!

Eesti riik ongi peagi 100-aastane – väärika ajaloo, haritud ning kultuurse ühiskonna, tegusate inimeste ning lennukate ambit-sioonidega väikeriik. See on tuleviku riik, kus kõigil on hea ja mugav elada, on nutikad digi-lahendused, mis pakatavad innovatiivsusest, on salliv ning teisi rahvaid austav ühiskond, kes on kõigile tublidele inimestele avatud, on kvaliteetne haridus koos maailma parimate õpetajate ning kooliõhkkonnaga. Lennart Meri on öelnud: “Eesti riik on kulukas ja Eesti riik on kallis. Ta on kulukas kodaniku raha-taskule ja ta on kallis kodaniku südamele.” Hoidkem Eestit südames ning väärtustagem iga hetke, milles elame!

I KOHT (ÜLDHARIDUSKOOLIDE X–XII KLASSI ÕPILASTE AUHINNATUD TÖÖD). HARIDUS- JA TEADUSMINISTERIUMI NING INTEGRATSIOONI SIHTASUTUSE 2017. AASTA KODANIKUPÄEVAKS VÄLJAKUULUTATUD ESSEKONKURSS OLI PÜHEN-DATUD EESTI VABARIIGI 100. AASTAPÄEVALE JA EESTI VABARIIGI TULEVIKULE.

Noored teel tööturule

Üks olulisemaid otsuseid noorte jaoks on elukutsevalik. Tänapäeval ja ka tulevikus vahetatakse küll töökohti ja tehakse muudatusi karjääritees varasemast oluliselt enam, kuid paljud neist muutustest jäävad kas senise töö või lähedase valdkonna piiresse.

Milline elukutse aga valida ja millest võiksid noored valikul üldse lähtuda? Kindlasti võiks olla esikohal see, mis meeldib, kus ollakse andekas või tugev. Mõni noor on tugev reaalarainetes, mõni aga, vastupidi, humanitaarainetes. Nii oma eelistuste või tugevuste hindamisel ei tohiks aga otsustada uisapäisa. Väga oluline on koguda erinevate õppimisvõimaluste ja ametite kohta infot ning võimalusel proovida ka ise kätt mitmesuguste ametitega. Tutvudes põhjalikult nii koolide õppekavadega kui ka võimalike elukutsetega võib nii mõnigi eelistus muutuda, kuna uus teadmine võib anda ka täiesti uue sihiseade. Töenäoliselt on väga vähe noori, kes teavad, mida täpselt teevad toiduainete tehnoloogid toiduainetööstuses või harvesterijuhid metsanduses. Nii OSKA valdkondlikest uuringutest kui ka iga-aastasest uuringust „Eesti tööturg täna ja homme” saab abi. Elukutsevalikul tänastel noortel variante jätkub, kuna majandusel ja tööturul läheb hästi, lisaks on üha olulisem see, kas ja kuidas suudavad noored asendada tööturult lahkuvaid vanemaealisi.

Lähitulevikus on tööturule tulevaid noori vähem

Järgmise kaheksa aasta jooksul võib tööturul vanuse tõttu lahkuda ligikaudu 43 000 töötajat enam kui noori juurde tuleb. Kui majanduses ja tööturul on olukord jätkuvalt soodne, võib lähematel aastatel siiski tekkivat tööealiste puudujääki vähendada. Selleks peab pikenema inimeste tööelu ja vähenema mitteaktiivsete inimeste arv tööturul. Demograafiliste piirangute tõttu ei saa meie edasine majanduskasv tugineda tööhõive kasvule. Majanduskasvu aluseks saab tulevikus olla innovatsioon, tootlikkuse suurendamine ning väärtusahelas kõrgemale positsioonile liikumine.

Aastani 2025 on suuremat hõivekasvu prognoositud tarkvaraarenduses; meedia ja telekommunikatsiooni alal seoses nende valdkondade kiire arenguga; tervishoius ja sotsiaalhoolekandes, eelkõige seoses vananeva elanikkonnaga; puidutööstuses ning haldus- ja abitegevuste alal. Jätkuvat hõive suurenemist oodatakse kutse-, teadus- ja tehnikaalases tegevuses ehk näiteks inseneride ja disainerite seas. Töötajate arvu langust prognoositakse avaliku halduse tegevusalal, hariduses, jaekaubanduses, põllumajanduses, veonduses ja laonduses. Näiteks hariduses on languse põhjuseks noorte arvu langus, jaekaubanduses aga tehnoloogilised uuendused.

Kuigi näiteks põllumajanduses on oodata hõive vähenemist, kas peaks siis põllumehe elukutsevaliku maha matma? Kindlasti mitte, kuigi nõudlus põllumeeste järele väheneb, ei kao see kuhugi ning head agronoomid või mesinikud on jätkuvalt hinnas. Juba praegu on põllumajanduses töö ja nõutavad oskused oluliselt muutunud ning uude tehnoloogia kasutamine on nii täna kui ka tulevikus olulisel kohal. Kui töötajalt nõutakse rohkem teadmisi ja oskusi, siis peab heale töötajale põllumajanduses ka rohkem tasu maksma.

Tulevikus on vaja nii heade oskustega spetsialiste kui ka oskustöötajaid

Kasvab tipp- ja keskastme spetsialistide arv ning väheneb selliste ametiala gruppide osatähtsus, kus on nõutav madalam kvalifikatsioon. Peamiselt kujundab uue tööjõu vajadust see, kui paljusid töötajaid on vaja uute tulijatega asendada. OSKA valdkonnauuringud toovad välja kasvava vajaduse erinevate info- ja kommunikatsioonitehnoloogia spetsialistide, tehnikute ja mehhatroonikute, erinevate tehnikavaldkondade inseneride, metsamasinajuhtide, õdede, hooldajate, füsioterapeutide, psühholoogide, äri- ja andmeanalüütikute, ostu-, müügi- ja turundusspetsialistide järele.

Kuigi kõrgharidusega spetsialistid lähevad üha enam hinda, ei kao kuhugi vajadus oma töös vilunud oskustöötajate järele. Nii et kindlasti ei ole kõrgharidus ainuvõimalik tee eduks, ka kutseharidus tagab tulevikus huvitava töö ning hea sissetuleku.

Vajalike oskuste iseloom muutub

Lähitulevikus ei ole oodata siiski mitte niivõrd ametialade struktuuri märkimisväärtset muutumist, kui muudatusi vajalike oskuste iseloomus. Siin on oluline roll kanda nii õppeasutustel, kus õppekavasid arendatakse, kui ka töötajatele pakutavatel täiendus- ja koolitustel. Kasvab erialaste IKT-oskuste olulisus (töös vajalike programmide, rakenduste ja seadmete, erinevate IKT-vahendite oskuslik kasutamine), samuti tähtsustub teadmiste interdistsiplinaarsus. Üha rohkem lähevad hinda head erialased oskused koos üldoskustega, nagu keelteoskus, analüütilise mõtlemise ja probleemilahendusoskus või meeskonnatöö oskus. Tähtsustuvad ka isikusega seotud hoiakud nagu avatus uuele, paindlikkus ja õpivõime.

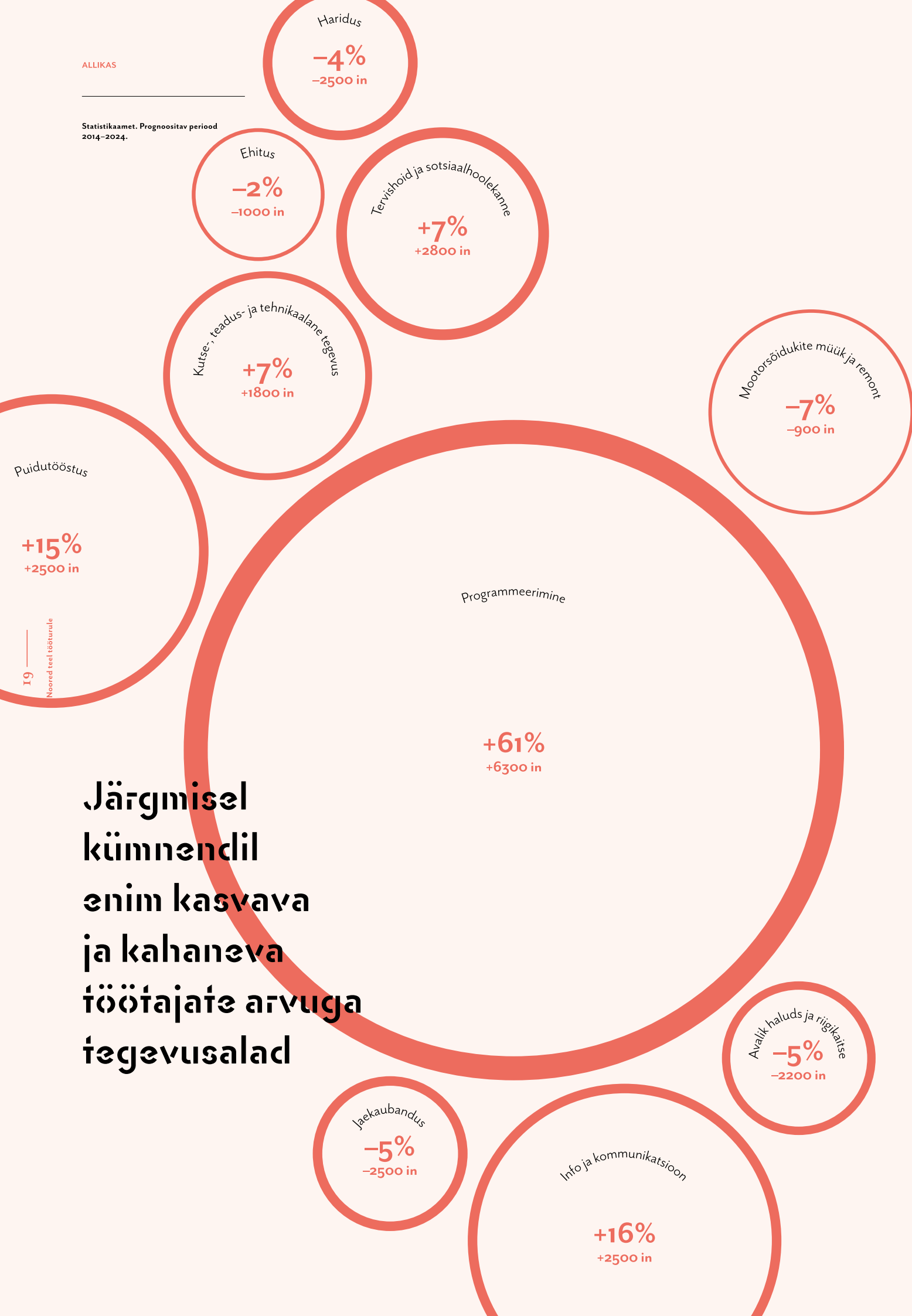
Kui oodata muutusi vajaminevates oskustes, siis on ajaga kaasas käimiseks ja nende oskuste omandamise kindlustamiseks oluline ka koolide ja ettevõtete panus. OSKA valdkonnauuringute puhul on oluliseks väljundiks ettepanekud, mida tehakse nii õppeasutustele kui ka töömaailma esindajatele. Läbivalt tehti uuringutes ettepanekuid parandada praktika- ja korraldust, võtta kasutusele kaasaegsed aktiivõppemeetodid ning rõhutati vajadust tihendada õpetajate ja õppejõudude sideid töömaailmaga. Samuti leiti, et tuleb parandada nii alles eriala õppivate kui juba töötavate inimeste erialaseid IKT-oskusi. Mitmed majanduse ja ühiskonna heaolu kasvuks vajalikud erialad vajaksid õppepopulariseerimist. Ka juba töötavate täiskasvanute erialased teadmised vajavad täiendamist ning tehnoloogilise arengu kiirenedes kasvab vajadus pideva täiendusõppe järele. Kõige olulisem on muidugi erialaste oskuste õpetamise tõhusus.

Lõpetuseks

Loodan, et eelnevalt kirjapandu on abiks läbimõeldud erialavalikuks. Meeles tuleb aga alati pidada seda, et tähtis on ka selge eesmärgiseade selles osas, kuhu tahetakse jõuda.

Kuigi kõrgharidusega spetsialistid lähevad üha enam hinda, ei kao kuhugi vajadus oma töös vilunud oskustöötajate järele.

OSKA KOOSTAB AASTAKS 2020 KÕIGIL ELUALADEL EESTI TÖÖJÕU JA OSKUSTE VAJADUSE PROGNOOSID NING VÕRDLEB NEID PAKUTAVA KOOLITUSEGA KUTSE- JA KÕRGHARIDUSES. PRAEGUSEKS ON VALMINUD 11 VALDKONDLIKKU UURINGUT, MILLES ON KAJASTATUD 49% TÖÖTAJATEST. LISAKS KOOSTAB OSKA KOOS MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUMIGA IGAL AASTAL ÜLDISE TÖÖJÕU TULEVIKUPROGNOOSI „EESTI TÖÖTURG TÄNA JA HOMME”. UURINGUTE TULEMUSTEGA SAAB TUTVUDA AADRESSIL [OSKA.KUTSEKODA.EE](mailto:oska.kutsekoda.ee). OSKA UURINGUTE ELLUVIIMIST KORRALDAB SA KUTSEKODA EUROOPA SOTSIAALFONDI VAHENDITEST.

Järgmisel kümnendil enim kasvava ja kahaneva töötajate arvuga tegevusalad

Elukutsevalik puudutab mingil hetkel iga noort inimest ja ettevalmistuseks saab panuse anda igaüks, kes noorega tema kujunemisel kokku puutub. Oluline on luua noorele tugev vundament, mis toetab ja julgustab proovima, eksimuse korral uuesti proovima ja sellest õppima. Kes saavad luua seda tugevat vundamenti? Esimesena loomulikult perekond, aga samavõrd olulisel kohal on ka õppeasutused, noortega tegelevad spetsialistid, nt noorsootöötajad ja karjäärispetsialistid ning ettevõtted.

Artiklis tulevad esile tänapäeva töömaailma võtmeoskused nagu IKT-vahendite kasutamise oskus, üldoskused ja isiksusega seotud hoiakud. Need on vajalikud töö leidmisel ja tööl püsimiseks. Õppeasutused saavad läbivalt kujundada nt eneseväljendus- ja analüüsi- oskust kõikides ainetundides ja julgustada noori end igakülselt arendama. Igal õpetajal ja õppejõul on võimalus siduda enda õppeaine töömaailma ja eluga laiemalt, nt selgitades, kus läheb vaja matemaatikat, keemiat või meeskonnatöö oskust. Mõtteviis, et me õpime enda jaoks, mõjutab otseselt õpimotivatsiooni ja -võimet. Selle hoiaku kujundamisel on võtmeroll õppeasutusel.

Üha olulisemaks on muutunud ettevõtete suurem avatus noortele ning kõikidele noortega tegelevatele inimestele. See tähendab igapäevaselt oma sektori ja valdkonna avamist, tutvustades seda erinevates kanalites ja näidates reaalsel tööelu: milliseid ameteid leidub, milline on töö sisu ja keskkond, arenemis- võimalused jne. See on töömaailma siirduva tulevase põlvkonna harimine ja järelkasvu kasvatamine. Üks

esimesi samme selles osas saab olla erialaliitude ja ettevõtete koostöö. Siin võib tuua häid näiteid IKT-sektorist, kus aastate pikkune valdkonna tutvustus on kandnud vilja ning tõstnud noorte teadlikkust ja huvi valdkonna vastu.

Noor omandab üldoskusi igapäevastest tegevustest, sealhulgas huviringides ja vabatahtliku tegevusega. Sageli puudub neil oskus mõtestada lahti ja näha, mida nad juba oskavad ja kus neid oskusi saab kasutada. Siin saavad abiks olla kõik noortega tegelevad spetsialistid, mõtestades koos noorega lahti tema erinevad kogemused ja sidudes need igapäevaeluga. Kui noor mängib korvpalli, siis lisaks palli käsitlemise oskusele omandab ta terve rea üldoskusi (suhtlemis-, analüüsi-, otsuste langetamise oskused jne), mis tulevad kasuks nii igapäevaselt kui ka töömaailmas.

Iga amet on oluline ja vajalik ning OSKA prognoosid näitavad, millised sektorid laienevad ja millised tõmbuvad kokku. Prognoosid annavad kindlasti olulist infot ning noore õppimissoovile juurde kas kindlust või uusi nüansse. Nagu artiklis kirjas, ei tasu tähelepanuta jätta oma huvisid, vajadusi, võimeid ega seda, millist elustiili keegi elada soovib. OSKA analüüsid on vaid mündi üks pool ning ainuüksi selle põhjal tehtud eriala- ja elukutsevalik ei pruugi õnnelikuks teha. Karjäärispetsialistid saavad analüüsida abil laiendada vaadet töömaailmale, anda julgust ning luua seoseid noore huvide ja töömaailma vahel. Otsus ja valik tuleb noorel ikka ise teha, aga omades piisavalt adekvaatset infot ja oskust seda kasutada ning julgust, uudishimu ja tahet proovida, on seda kergem ja kindlam teha.

Aasta noorsootöötajad on Ivo Visak ja Riin Luks.

Aasta huvikool on Pernova Hariduskeskus.

Aasta noortekekeskus on Valga Avatud Noortekekeskus.

Aasta noorteorganisatsioon on Eesti Väitlusselts.

Aasta osaluskogu ja õpilasesindus on Koeru Keskkooli õpilasesindus.

Aasta noortemalev on Paide linna töömalev.

Aasta noortelaager on Eesti Skautide Ühingu „Seiklusraias”.

Aasta noorsootööühing on Eesti Avatud Noortekekeskuste Ühendus.

Aasta kohalik omavalitsus on Rõuge vald.

Aasta toetaja noorsootöös on Eesti Lastekirjanduse Keskus koos Kultuuri-
ministeeriumiga.

Aasta noorsootöötegu on EV100 matkad „Kas hundil on pojad või kutsikad?”

Pikaajalise panuse eest noortevaldkonda pälvisid tunnustuse Anne Kivimäe, Tiiu Kadak ja Ilona-Evelyn Rannala.

Ivar Frones
Sotsioloogia professor Oslo Ülikoolis ja vanem-
teadur Norra laste käitumusliku arengu keskuses

Katrin Enni

Kõrgtehnoloogiline ühiskond, noorsootöö ja rahvaharidus

ALGSELT AVALDATUD AJAKIRJAS INTERNATIONAL
JOURNAL OF OPEN YOUTH WORK (ISSUE 1,
JANUARY 2017). ARTIKKEL ON LÜHENDATUD
KUJUL.

ALLIKAD

Bell, D. (1973). *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. New York: Basic Books.

Cross, J. (2006). *Informal Learning: Rediscovering the Natural Pathways That Inspire Innovation and Performance*. San Francisco: Pfeiffer.

Coleman, J. (1961). *The adolescent society*. Illinois: Glencoe

Dewey, J. (1998). *Experience and Education*, 60th Anniversary Edition. West Lafayette: Kappa Delta Pi.

Hebdige, D. (1979). *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge.

Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods*. Berkeley: University of California Press.

Nickell, S., Bell, B. (1995). *The Collapse in Demand for the Unskilled and Unemployment across the OECD*. Oxford Review of Economic Policy, 11(1), 40–62.

Schwab, K. (2016). „The fourth Industrial Revolution”. World Economic Forum

Thornburg, D. (2013). *From the Campfire to the Holodeck: Creating Engaging and Powerful 21st Century Learning Environments*. New York: John Wiley & Sons Inc

Noorsootöö otstarve ja eesmärk

Hoolimata riikidevahelistest erinevustest noorsootöö alla liigitatavates tegevustes ja ideoloogiates on enamikul määratlustel ühine alus. Noorsootööd nähakse „persoonalise arengu, sotsiaalse lõimimise ja kodanikuaktiivsuse tööriistana”, mis pakub noortele võimalusi oma tulevikku ise kujundada.¹ Üks noorsootöö määratlemise märksõna on osalus. „Osaluse peamine eesmärk on tagada noorte vabadus lüüa kaasa ühiskondlikes ja arenguprotsessides ning see, et enesekaasamine oleks vabatahtlik, aktiivne ja teadlik” (*Maailma Noorte Assamblee*)². Tähtsusetav osalemise mõiste hõlmab paljusid eesmärke, mille alla kuuluvad näiteks tegevused, mida nende algatajad peavad oluliseks, et aidata lapsi tänavatelt eemal hoida.³ Kultuurilistest erinevustest hoolimata on eri riikide noorsootöö ühine eesmärk

toetada noori oma tuleviku kujundamisel. Seda toonitatakse ka lapse õiguste konventsiooni artiklis 29a, milles seisab, et osalisriigid on jõudnud kokkuleppele, et lapse haridus on suunatud „lapse isiksuse, vaimuannete, vaimsete ja kehaliste võimete potentsiaali võimalikult täiuslikuks arendamisele”. Nende eesmärkide elluviimiseks on vaja määratleda ja mõista ühiskonna hetkeolukorda ning noorsootöö paiknemist selles sotsiaalses ja ajaloolises raamistikus.

Kõrge pädevustasemega kõrgete lävendite ühiskond

Sellised mõisted nagu „teadmispõhine ühiskond” (ingl *knowledge society*) või „oskusühiskond” (ingl *skilled society*) väljendavad tööstusjärgse ühiskonna põhitunnuseid: vajadust oskuste ja pädevuse järele ning kvalifitseerimata tööjõu vajaduse vähenemist (*Nickell, Bell 1995*). Tänapäeval ei õpetata noortele meestele tööd tootmistööstuses ning noored naised ei ole enam kodupere naised nagu tööstusühiskonna kuldajal 1950. ja 1960. aastatel. Nüüdisaja noored elavad teadmispõhises ühiskonnas, kus eduka tööelu ja sotsiaalse kaasatuse tagamiseks on vaja kindlaid oskuseid. Tänapäeva ühiskonda nimetatakse ka kõrgete lävendite ühiskonnaks (ingl *high-threshold society*).

Tänapäeva ühiskonda nimetatakse ka kõrgete lävendite ühiskonnaks (ingl *high-threshold society*).

Sotsialiseerimise mõistes on selle tulemuks uus ühiskondlik moodustus – ühiskond, milles üha rohkem noori elab tõrjutuse ohus. Sotsiaalse tõrjutuse mehhanismide juured on individuaalsete ja sotsiaalsete tegurite vastastikusel mõjul ning suurenenud nõudluses oskuste ja pädevuse järele. Lävendi alla jäämise tõttu võib inimesest saada nn NEET-noor (ingl *not in education, employment or training*), kes ei tööta ega omanda haridust ega kutset, mis omakorda vähendab tema võimalusi kindlustada endale hea tulevik. NEET ei olnud varem tööstusühiskonna kategooria lihtsalt sellepärast, et tööellu lõimumine nõudis vähem oskuseid.

¹ <http://www.coe.int/en/web/youth-portfolio/youth-work-essentials>.

² <http://www.way.org.my/youth-issues/youth-participation-in-decision-making>

³ http://ec.europa.eu/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

Viiekümnendate õitsva tööstusühiskonna mõjul sai lapsee ja täiskasvanuelu vahelistest rahutustest teismeliseaastatest massiline nähtus, mis pani aluse noorteühiskonnale, mida iseloomustavad Marlon Brando ja Elvis Presley taolised noored lihvimata tööliklassi kangelased (*Coleman 1961*). Kuue- ja seitsmekümnendate noori kujutati subkultuuri esindajate ning poliitiliste ja kultuuriliste mässajatena; subkultuursete suhtluskondade levik tipnes arvatavasti kaheksakümnendatel punkarite ilmunisega (*Hebdige 1979*). Tööstusjärgse kõrgete lävendite ühiskonna tulekuga ei olnud noorte probleemid enam seotud tänavatel hulkumise või skandaalsetesse subkultuuridesse kuulumisega, vaid nende haavatavuse ja ohuga jääda ilma nii haridusest kui ka inimväärsest tulevikust.

Üleminek teadmispõhisesse ühiskonda suurendab perekonna tähtsust; vanemate pädevus ja nende lõimumine tööjõu sekka loob lastele vajaliku silla täiskasvanute ühiskonda ning laste oskuste arendamine on üha olulisem osa vanemaks olemisest (*Lareau 2003*). Sotsiaalse klassiga seotud tegurid mõjutavad õpitulemusi; mõiste koolist välja-langenu (ingl *school dropouts*) sisestamine otsingumootorisse annab miljoneid vasteid, mis näitab, et viimasel ajal ollakse kõikides teadmisi- ja pädevuspõhistes ühiskondades üha teadlikumad esinevatest marginaliseerimisprotsessidest. Lõcklaused, nagu „ühtki last ei jäeta maha” (ingl *no child left behind*) USAs, „kindel start” (ingl *sure start*) Ühendkuningriigis või „õiglane algus” (ingl *fair go*) Austraalias, illustreerivad kõrgete lävendite ühiskonna dünaamikat: selle eesmärk on anda kõikidele lastele ühesugused oskused, et kõik saaksid samast punktiist alustada.

Ühiskondlikud võimalused ja nendest tulenev vajadus oskuste järele viitavad noorterühmade võimaliku marginaliseerimisega seotud katsumustele. Võimalustega kaasnevad ohud. Neljas tööstusrevolutsioon ei suurenda tõenäoliselt sageli täheldatud ebakõla haridussüsteemide edendatava formaalse pädevuse ning uuendusteks ja ettevõtluseks vajaminevate tegelike oskuste vahel. Nõudlus elukestva õppe järele näitab, et inimesed peavad pidevalt uusi oskuseid omandama. Õpianalüütika võrgustik **Learning Analytics Community Exchange** (LACE) rõhutab, et formaalse ja juhuõppe kogemused „on tulevikus Euroopa tööstuse taassünniks väga tähtsad”.⁴ Keerukates sotsiaalsetes ja multikultuursetes oludes

edukaks toimetulekuks vajalik ühiskondlik pädevus juhib tähelepanu kogemusõppele. Kõrgete lävendite ühiskonnad vajavad platvorme, mis edendaksid nii ettevõtlusõpet kui ka sotsiaalsete oskuste ja kodanikuosalusega seotud võimete omandamist.

Pädevus või teadmised; mõistete valimine

Kui inimestelt küsida, kus nad oma tööks vajalikud oskused omandasid, ütlevad paljud, et nad õppisid töö käigus, st omandasid oma oskused töökohal (*Cross 2006*)⁵. Nende alla ei kuulu ainult vähese kooliharidusega inimesed. Nii teadlased, kunstnikud, kirurgid kui ka tehnoloogiauendajad rõhutavad kogemusõppe olulisust – ka õpetajad õpivad eelkõige tunde andes, mitte raamatutest. See võib tekitada lõhe faktilise pädevuse, mida tihti kutsutakse ka tegelikuks pädevuseks⁶, ja formaalse pädevuse vahel. Ebamääraste peeriala ainete läbimisega teenitud kehva bakalaureusekraadi loetakse alati kõrghariduseks, samal ajal kui näiteks kutseõpet elektroonika alal peetakse tihtipeale samaväärseks keskarhidusega, olenemata sellest, et sellel kutsealal vajalikke oskusi täiendatakse hoolikalt terve karjääri vältel. Ametialase pädevuse arendamine töö käigus näitab, et kooliharidus ei ole mitmekülgne, vaid lihtsalt hüppelaud tegevuspõhisesse teoretiseerimise ja õppimise maailma. Sellest hoolimata põhinevad pädevusastmete statistilised andmed üldiselt haridusasutustes veedetud ajal. Üks selle põhjustest võib peituda teadmispõhise ühiskonna metafooris. Kui küsida, kust teadmisi saadakse, siis vastatakse tavaliselt, et ilmselgelt koolist: koolid varustavad inimesi raamatute ja teadmistega. Kui aga kasutada mõisteid „oskusühiskond” või „pädevusühiskond”, tekib uus küsimus: kust asjakohane pädevus ja oskused tulevad ning kuidas need arenevad?

Arvamus, et kõrgel tasemel pädevust saab omandada koolihariduse abil, põhineb teooria ja praktika vahelise suhte vääritõistmisel. Kui kool nõuab õpilastelt ajalootunni jaoks koduste tööde tegemist ja kirjanduse lugemist, siis sellest ei nähtu, et haridus on teoreetiline. Kui keskarhidusastmes õpetatavaid üldaineid peetakse teoreetilisteks, siis kutseained on praktilise suunitlusega ning sobivad eriti hästi õpilastele, kes on teoorias nõrgad. Ent kutseained hõlmavad tihti rohkem teooriat kui üldained. Haridussektori teooria ja praktika kategooriad mitte ainult ei alahinda kutseaineid, vaid

kinnistavad väärarusaama nendevahelisest suhtest. Teoretiseerimine põhineb praktilal ja rõhutab selle olulisust. Õppimine ja arusaamine põhinevad kogemusel. Teooria ja praktika pigem täiendavad, kui välistavad üksteist.

Kogemusõpe kõrgtehnoloogilises keskkonnas

Kogemus- või konstruktivistlik õpe toonitab kogemuse ja aktiivse subjekti positsiooni tähtsust. Selle nurga alt vaadates nähakse teadmisi eelkõige õppija loodud teadmisstruktuuride, mitte juhenduse toel kogutud tarbekaubana. Õppija ei loo teoretiseerimise käigus vaimseid mudeleid asjade ehituse kohta läbi teoreetilise õppekava, vaid teeb seda kogemuse ja praktiliste oskuste põhjal. Muutuvates ühiskondades ei tuleks tegeleda teooriate pähetuupimise, vaid teoretiseerimiseks vajalike vahendite väljatöötamisega.

Projektipõhised tegevused ei taga pelgalt praktilise ja sotsiaalse õppe toimimise, vaid ka teoretiseerimiseks ning uuendusteks vajaliku pädevuse. Vaba aja ja töö vaheline piir on hägustumas nii sellepärast, et sülearvutit saab igale poole kaasa võtta, kui ka uuenduste ja loomingulise mõtlemise järele tekkinud vajaduse tõttu: vabaajategevused võivad tagada nii keerukateks uuendusteks vajaliku pädevuse kui ka põhioskused selleks, et hoiduda NEET-nooreks muutumisest. Vabaajategevuste valik on suurenemas: kõige paremini jälgitavad – kuid vähetunnustatud – muudatused on toimunud töövahendite valdkonnas. Nutitelefon on selle suurepärane näide: see on muutnud fotograafiat isegi rohkem kui telefonikasutust, töötab aktiivse entsüklopeediana ja pakub uusi suhtluskanaleid. 3D-printimise revolutsiooniline potentsiaal ei seisne pelgalt tööstuslike moodulite printimises, vaid ka tehnoloogia ja kunsti ühendamises ning selles, et igaüks võib prinditavaid esemeid ise kujundada. 3D-printimine võib panna aluse uutmoodi kodusele tootmisele ja pidurdada tööstusrevolutsiooni põhjustatud tööstusprotsesside killustumist. Tipptasemel 3D-tehnoloogia on uus vajalik lisandus kogukonnatööle, mille kasutamine tuleviku kogukonnakeskustes annab võimaluse ühendada tootja ja tarbija rolli. 3D-printerid⁷ ei asenda käsitööd, vaid rõhutavad kunsti ja käsitöö traditsioonilist ühtsust ning süstivad kogemusõppesse uut elu, samas kui internet pakub noortele ettevõtjatele võimaluse moodustada uusi kogukondi. 2013. aasta

USA Today artikli kohaselt võib selline tootmisliikumine isetegemise kultuuriga ühinedes suurendada⁸ „SKPd umbes 29 miljardi dollari võrra aastas, mis omakorda illustreerib tootmise kui rahvahariduse ning uuenduste ja kõrgtehnoloogia vahelist suhet”.

Noorsootöö rahvaharidusena

1950.–1970. aastate tööstusühiskonnas oli noorsootöö peamine ülesanne pakkuda köitvaid ning tähendusrikkaid vabaaja-tegevusi, mis võitleksid noori ähvardavate ohtudega ja keskendusid tihti tööliklassi noorte pahandustest eemal hoidmisele nende täisealiseks saamiseni. Tööstusjärgset ühiskonda ei saa enam mõista sotsiaalse moodustisena, mida valitseb teenindussektor, nagu Belli klassikalises käsitluses (*Bell 1973*). Neljas tööstusrevolutsioon tähendab uusi kvalitatiivseid hüppeid tehnoloogilises arengus. Neist viimane, üleminek lameekraanilt kolmemõõtmelise pildi juurde, on leidnud tee igapäevaelu. David Thornburg tunnistab oma raamatus „**From the Campfire to the Holodeck**”⁹ (e.k „Lõkketulest holotekini”) „vajadust uute õppeplatvormide järele: „Internet on muutunud väljamõeldiste maailmaks ja õpilased peavad uute vahenditega töötamisel tundma end sama mugavalt kui eelmised põlvkonnad vanadega.” Töövahendite olulisuse rõhutamine juhib tähelepanu kogemusõppele, mis on vastuolus moodsas hariduses tihti käibel oleva kaudse ideega, et kõrgtehnoloogilistes ühiskondades edastatakse teadmisi ja pädevust abstraktsete tarbekaupadena. Thornburgi vaatenurk haridusele ei ole uus. Kogemuste kaudu õppimine ei ole uus nähtus, vaid loomulik pädevuse arendamise viis, mida on rõhutanud nii Cross (*2006*) kui ka Dewey (*1998*). Arusaam, et tuleviku katsumused seisnevad pädevuse edasiarendamises, on samuti vana. Uus on aga seisukoht, et praegune tehnikapööre nõuab kogemusõpet reaalsetes või simuleeritud keskkondades. On olemas lihtsamaid ja keerukamaid põhiteadmisi, mida saab tõhusalt edastada teabeosadena, kuid uuendused, teoretiseerimine ja arendustegevus põhinevad kõik kogemusõppel. Oskus uuele reaalsusele vastu seista on nagu empaatiavõime: seda tuleb aktiivsete subjektide kogemuste kaudu arendada. Neljas tööstusrevolutsioon toob endaga kaasa uued nõudmised kogemusõppevaldkondadele ning arvestab ka vajadusega loomingulisuse ja uuenduste järele, pakkudes tegevusõppeks põhjalikke

platvorme. Uute kunsti, tehnikat ja teooriat siduvate tegevuste jaoks tekivad uued vahendid, mis ühendavad tegevused õppimisega. Noorsootöö on nende valdkondade vajadustele sobiv lahendus, mis hõlmab vastastikust suhtlust ja pakub noortele laia valikut õppimisvõimalusi mitmesuguste tegevuste kaudu.”

Noortele sõna andmine on alati kuulunud noorsootöö põhimõtete juurde. Teabevahetuseks on vaja nii suhtluskanaleid kui ka -oskusi. Enamik noortest on leidnud need kanalid internetist. Kauaaegne väide, et „meediavabadus on tagatud vaid neile, kel see olemas on”¹⁰, kehtib tõenäoliselt ka tänapäeval, kuid internet on teoorias taganud selle meile kõigile. Küsimus peitub selles, kuidas oma häält kuuldavaks teha ja väljenduspädevust kasutada; kõrgtehnoloogia toodab uusi võimalusi ja katsumusi.

Vabal ajal õppimine on küll uudne ja kogemuslik, kuid samaväärne koolihariduse ja formaalsete koolitustega. Riskinoortele mõeldud nii kitsama kui ka laiema suunitlusega koolitusprogrammid võivad toimida kogukondliku noorsootöö osana. Noorsootöö võib olla nn isetegevuskultuurist (ingl *maker culture*)” inspireeritud nii praktiliselt – mis väljendub näiteks **TechShopi** töötubades, mis pakuvad inimestele töövahendeid, varustust ja suhtlusplatvorme – kui ka ideoloogiliselt mängulisust, eksperimenteerimist, vastastikust suhtlust ja koostööd väärtustava mõttelaadina.

Kui telesarjast „**Star Trek**” tuntud virtuaalne holotekk kohandub kasutajate isiklike vajaduste, soovide ja ideede järgi, siis hariduskeskuses tehtavat noorsootööd võib võtta selle haridusliku vastena, mis võtab arvesse nii isikustatud tegevusi ja mõtteid kui ka avaliku ruumi ühiskondlikke funktsioone. Kogukondlikud noortekeskused on sobivad kohad arvutite, puutöö, kudumise, maalmise, kitarrimängu ning uutel materjalidel ja tehnikal põhinevate väljendusvormidega tegelemiseks. See teeb neist tänapäeva noorsootöö holoteki, mis ulatub kõikide indiviidide, rühmade ja huvideni. Kogukondliku holoteki mõningane paradoksaalsus väljendub selles, kuidas see isiklikele huvidele ja profiilidele kohandudes ning koostööpõhise õppe soodustamise kaudu inimesi ühendab. Üha tihedamini toimuvaid hariduslikke üritusi võib pidada uueks rahvahariduse vormiks; isetegijate messid on üks paljudest näidetest. Ainus riigi tuleviku jaoks

tähtis, kuid meedias vähe kajastatud üritus on **The Gathering**, mida peetakse ühel Norra staadionil. Igal aastal lihavõtete ajal koguneb sellele kiiruisutamiseks mõeldud areenile 6000 noort koos oma arvutitega. The Gatheringi taolised üritused on hea näide sellest, kuidas noorsootöö ühendab endas suhtluse, uuendusmeelsuse, vabatahtlikud tegevused ja kogemusõppe.

Neljas tööstusrevolutsioon toob tõenäoliselt kaasa loomulike õppeviiside taasavastamise. Noorsootöö on tegemise ja olemise nn kogukondlik holotekk, mis elavdab rahvaharidust. Noorsootöö kui rahvaharidus seisab silmitsi kooli-, vaba- ja kogemusõppe piiride hägustumisest tingitud probleemidega, mille lahendamise võti peitub noorsootöö traditsioonides. Vabaõppe praktiseerimine ja arendamine avab tee noorsootöö põhimõtetele tuginevate valideerimissüsteemide laiendamisele.¹²

Kõrgtehnoloogilistes ühiskondades on vaja kogemusõppeplatvorme, mis asuksid kooliharidussüsteemist väljaspool. Me oleme sulandumas uude ühiskondlikku süsteemi, kus noored seisavad silmitsi tehnoloogia häiriva mõju, uute võimaluste ja ohtude ning kõrgete lävenditega. Seetõttu on kasulik otsida inspiratsiooni noorsootöö kui rahvahariduse ajaloost, selle praktiseerimisest klubides ja kehvavõitu koolides ning hariduslikust tegevusest. Meie peamine ülesanne on arendada noorsootööd kui rahvaharidust tulevate põlvede jaoks.

⁴http://www.laceproject.eu/publications/LACE-LAW-manifesto.pdf
⁵http://www.tulser.com/wp-content/uploads/2015/10/Tulser-interview-Jay-Cross.pdf
⁶http://www.daea.dk/themes/prior-learning/what-are-real-competencies/
⁷http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/insights-and-issues/ca-en-insights-issues-disruptive-manufacturing.pdf
⁸http://www.usatoday.com/story/money/business/2013/10/14/martha-stewart-column-meet-the-makers/2980701/
⁹Holotekk on telesarjast „Star Trek” tuttav väljamõeldud virtuaalreaalsuse keskkond.
¹⁰Liebling, A. J. (1960). The New Yorker, mai 14
¹¹https://en.wikipedia.org/wiki/Maker_culture
¹²http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning

Millist äppi kasutaksin Eesti Vabariigi arendajana tulevikus?

Viimaste aastatega on toimunud hüppeline tehnika areng. Eestis liiguvad tänavatel pakirobotid, nutiajastu kogub tuure oma kõikvõimsate telefonide, arvutite, droonide ja muu säärasega. Aina rohkem infot viiakse üle interneti ja see on ka koht, kus palju inimesi oma vaba aega sisustab. Sotsiaalmeedias levivad valimiskampaaniad erakondade vägevate lubadustega, erinevad püramiidskeemid, uudised ja meelelahutus, kahjuks samuti ka inimeste jahmatava-panevad appikarjed.

Ühel esmaspäeval jooksis televiisoris TV3-s saade „Kuuuuriija”, kus räägiti kahest mehest, kes kohalikult omavalitsuselt abi ei saa ning nad peavad lisaraha kogumiseks tegelema erinevate tegevustega, et leib lauale tuua. Eesti staarblogija Mallukas võttis aga ette meeste abistamise: jagas sotsiaalmeedias nende pangakonto andmeid ja seega said kõik soovijad mehi rahaliselt aidata. Kahjuks on Eestis ka väga palju inimesi, kellel on mõni raske haigus ning keda riik ei toeta. Nendest kehvemad ei ole puudust kannatavad pered, kus elavad lapsed, kelle vanemate sissetulek on napilt suurem teatud summast, millest alates omavalitsus neid enam ei aita. Eesti puudustkannatavatele inimestele mõeldes hargnes mu peas lahti idee, kuidas kaas-inimeste abistamiseks ära kasutada eestlaste nutisõltuvust ja interneti laia levikut.

Minu äpp kujutaks endast rakendust, mida saavad hallata nii kohalikud omavalitsused kui Eesti enda kodanikud. Rakenduses oleks nähtav Eesti haldusjaotusega kaart, millele on inimestel võimalik kanda puudust kannatavate inimeste kaudne elukoht (isikuandmete kaitseks) ja sinna juurde lisada, millist abi inimene vajab. Näiteks raskelt haigel inimesel on vaja osta endale talveks küttepuid, kuid ravikulud on tohutult suured, lähedasi aitas ei ole ja kohalik omavalitsus pole samuti võimeline aitama. Inimest külma jätta on ka patt, seega olekski kohalikul omavalitsusel võimalik kanda kaardile inimese asukoht ning omavalitsuse telefoninumber ja kirjelduseks „talvepuud”. Eesti inimesed saaksid nutiseadmega rakenduse alla laadida ja sealt kaardile tekkinud täpikese alt lugeda, et Eesti ühes alevis on inimene, kellel on talveks küttepuid vaja. Abistaja saab rakenduse kaudu omavalitsusega ühendust võtta, sealt küsida abivajaja telefoninumbri ja nii saaks kodanik soovitu. Kui inimene on abi saanud, on võimalik rakendusest abivajamine kustutada, vältimaks kümnete puukoormate õuele vedamist.

On lapsi, kes lähevad meie riigis kooli tühja kõhuga, auklike sokkide ja katkiste kummikutega, kuna nende perel ei ole võimalik uusi rõivaid või isegi toitu endale lubada. Ka sellised abivajajad on võimalik kaardile kanda, ja kuna väga suur hulk inimesi kasutab interneti, leiavad abivajajad kindlasti pääsetee. Usun, et kaardile tekiks palju täpikese just sinna, kus omavalitsus ei saa või ei soovi oma inimesi toetada ja seega võiksid inimesed üksteist selle rakenduse kaudu aidata. Abivajajaid on teisigi: tulekahjus kodu või liiklusõnnetuses elutähtsa liikumisvahendi kaotanud inimesed, raskelt haiged loomad, kelle ravimine on üle mõistuse kallis. Nagu sotsiaalmeedias näha, aitavad Eesti oma kodanikud üksteist kõiges: abivajajale tuuakse kasutatud mööbel, mis endal seisab, looma raviks annetatakse raha, et teine ikka ellu jääks jne. Näiteid on väga palju, kes sellest rakendusest abi saaksid.

Kaardile abivajaja kandmine on lihtne: ankeeti tuleb sisestada abivajaja andmed ja soov. Edasi tuleb esitada üleslaadimiseks taotlus, mille haldajad üle vaatavad. Rakendusse on vaja kindlasti kaasata haldajad, kes iga taotluse kaardil üle kontrolliksid. See aitab vältida pettureid. Kontrollitakse abivajaja omavalitsuste vms abiga üle, kas näiteks nimetatud piirkonnas elab selline

inimene ja kas tal on majanduslikult raske olukord. Vastasel juhul võiks iga inimese postitada sõnumi oma näljahädast ja raskest olukorrast, kuigi tegelikult on elu korras ja tema järje peal.

Rakendusega sooviksin väga aidata neid, kes end ise aidata ei saa. Televiisoris jooksev Kanal 2 sari „Kodutunne” tegutseb samuti ligimese, eelkõige laste aitamise põhimõttel. Kui riik ei aita, aitavad inimesed ise. Rakendusega oleks abi saamine tunduvalt kiirem ja kergem. Pea igaühel on nutitelefon ja seega rakenduse tõmbamise võimalus. Üks pilk rakendusse ja kohe on võimalik näha, kas näiteks oma kodumaakonnas on kedagi, kes vajaks abi, mis ei pea alati olema materiaalne. Mõni vanainimene sooviks paar korda nädalas poes käimiseks abikätt või endale seltsi, et oleks keegi, kes temaga juttu ajaks ja üksindust aitaks peletada. Mõni võib-olla ei jaksa enam eriti käia või on ratastooli jäänud ja omab koera, kes sooviks jalutamist – jällegi saaksid inimesed appi tulla.

Meie ümber on palju inimesi, kes abi vajavad, ja me isegi ei tea seda. Rakendus aitab inimesi üksteisele lähemale tuua ning aidata neid, kes end ise aidata ei suuda või ei saa. Lihtsam on jätta poest üks ebavajalik pakk krõpse või komme ostmata ja see raha annetada rakenduse kaudu mõnele perele, kes tänu paarile eurole saab oma laste kõhu paariks õhtuks täis. Poleks vaja korduvalt paluda abi kõrgematelt asutustelt, kui lähikonnas elavad inimesed saaksid samuti aidata ja võib-olla isegi paremini kui riik ise.

Mõõtes mõõtmatu – noorsootöö Inglismaal ja selle tulemuslikkuse mõõtmine

Kas noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmisele on vaja rohkem tähelepanu pöörata? Mõne inimese vastus sellele küsimusele on kindel jah: ajal, mil avaliku sektori kulutustes tehakse suuri kärpeid, on noorsootöö-organisatsioonid üha kasvava surve all oma panust õigustada. Ent paljud meist leiavad, et tulemustele ja mõõtmisele keskendumisel on hoopis negatiivsed tagajärjed, mis mõjutavad:

- noorsootööd (nt pikaajalised kogukonna- ja kogemuspõhised käsitused asendatakse struktureeritud projektidega, mille tulemusi on lihtsam mõõta);
- noori (nt esitatakse pealetükkivaid küsimusi, mis peletavad marginaliseeritud noored eemale);
- avalikke hüvesid (nt noortele mõeldud teenused muudetakse investeerimisvahenditeks, et neid kasu saamise eesmärgil osta ja müüa).

Minu väited põhinevad Inglismaa kogemusel, kuna töötan seal noorsootöötaja, õppejõu ja teadlasena ning seal on viimaste aastate jooksul töötatud välja uus noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmise kava. Raha jagatakse üha tihedamini seatud eesmärkide täitmise ja mõõdetavate tulemuste alusel ning organisatsioonid peavad eelmääratlema ja mõõtma noorte elule avaldatavat mõju. Ma nimetan seda uueks noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmise kavaks, kuna poliitika-kujundajad ja mõjuorganisatsioonid leiavad

üheselt, et noortele mõeldud teenuste osutajad peavad tegema rohkem selgitustööd ning tõendama – üldjuhul statistika toel – oma töö mõju noortele (*täpsema arutelu lugemiseks vt de St. Croix 2017*).

Minu vestlused eri riikide noorsootöötajate ja teadlastega on näidanud, et statistika, tulemuste ja tulemuslikkuse mõju praktilisele tööle on kasvamas terves maailmas. Seega on kasulik Inglismaa näidet lähemalt uurida ja esitada selle kohta küsimusi:

- Kuidas on noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmise kava tähtsus kasvanud?
- Mida me selle tagajärgede kohta teame?
- Mida saame Inglismaa näitest õppida?

Esiteks tuleb meil minna kahe kümnendi tagusesse aega, mil noorsootöö tulemuslikkuse mõistet veel ei kasutatud ning Inglismaa tulemuspõhine noorsootöö oli alles väljatöötamisel.

Hindamisest sihtideni

Kui minust 1990ndate keskel noorsootöötaja sai, hinnati töö tulemusi üldjuhul kolleegivestluste ning noortele mõeldud loominguliste hindamistegevuste ja arutelude kaudu, mida lindistati ja mille põhjal kirjutati aruandeid. Selline käsitlus polnud just täiuslik, kuna hindamise kvaliteet olenes üksikute töötajate ja nende ülemuste pühendumusest. Ent kui seda hästi tehti, oli selline

hindamine kooskõlas noorsootöö tegelikkusega ja loomult kasulik: see võimaldas meil noorte ja kolleegidega mõtiskleda ning arutleda koos selle üle, mida me hästi või halvasti tegime, ning teha läbimõeldud ja kiireid muudatusi. Analüüsist sai meie individuaalsete ja ühiste töömeetodite lahutamatu osa, mis aitas meil oma ametioskusi lihvida ning hoidis meie rahastajad ja juhatajad toimuvaga kursis.

Paar aastat hiljem hakkas kõik muutuma. Mulle meenub esimene kord, kui pidin ühe suvise projekti alguses ja lõpus jagama noortele täitmiseks valitsuse koostatud küsimustiku. See oli mitu lehekülge pikk ja rikkus noorte privaatsust, pärides neilt, kas nad on pannud toime kuritegusid, kuuluvad kuritegelikku jõuku või kas nende vanemad saavad sotsiaaltoetusi. Ma tundsin piinlikust, kui palusin noortel selle ära täita, ning nemad olid omakorda tõrksad ja nõrdinud. Vaid mõne aastaga seati kogu meie tööle eesmärgid, mis nõudsid hulganisti paberitööd ja elektroonilist jälgimist. Neid nõudmisi rakendati laialdaselt kohalikes omavalitsustes, kellelt nõuti valitsuse kvaliteetsete noorsooteenuste rahastamise (ingl *Resourcing Excellent Youth Services*) poliitika (*DfES 2002*) alusel noorsooteenuste võrdlevat analüüsi. Vabatahtlik sektor seisis samuti silmitsi keerukate väljakutsetega, kuna mitme rahastaja olemasolu viis tihti eri formaatides teabe ülekülluseni.

Ma hakkasin nende (ja teiste) ülesannete pärast üha enam muret tundma, mistõttu otsustasin ette võtta kolm aastat kestnud uurimisprojekti, et uurida poliitika mõju rohujuuretasandi tööle. Uuring hõlmas põhjalikke intervjuusid 35 osalise tööajaga ja vabatahtlike noorsootöötajate ning sihtrühmadega, mille kõrvalt korraldati ka noorte etnilist tausta arvesse võttev noorteprogrammides osalejate vaatlus kahes Londoni noorsootööorganisatsioonis. Selle uuringu tulemused on koondatud raamatusse „*Grassroots Youth Work: Policy, Passion and Resistance in Practice*” (*de St. Croix, 2016*)¹.

Arvudele keskendumine ja nendest tulenevad muudatused töökorras valmistasid uuringus osalenud noorsootöötajatele pettumuse. Töötajate ametialane kirg ja entusiasm erines märgatavalt sellest väsinud ja küünilisest toonist, millega tulemusi ning sihtide täitmist arutati. Noorsootöötajad leidsid, et arvudele keskendumine õõnestas nende töö usaldusväärst ja see ei vastanud tegelike töösihtsatsioonide keerukusele.

Sihtide seadmise kultuur polnud uuringus osalenud noorsootöötajate seas populaarne, kuid see kuulus nende igapäevatöö juurde ja nii mõnigi ei suutnud oma elu ilma selleta ette kujutada. Juhtstruktuuride kehtestatud sihte kasutati noorsootöötajate, projektide ja organisatsioonide järjestamiseks ning hindamiseks. Uuringust ilmnes, et minu karjääri alguses levinud arutelud ja lindistused on peaaegu täielikult unustusehõlma vajunud ning noorsootöötajad kannatavad halduskoormuse all.

Sihtidest mõjuni

Seatud sihid valmistasid intervjueeritud noorsootöötajatele ilmselgelt raskusi: nad leidsid, et peavad neid järgima, kuna arvasid, et suuri kärpeid, sulgemisi ja koondamisi põhjustanud 2008. aasta majanduskrahh järel on nende töökohad ja projektid jätkuvalt ohus (*Unison 2016*). Kõige rohkem mõjutasid sihid noorsootööd – noorteklubisid, noorsootööd tänavatel ja rühmadega, mis põhinevad ühisel identiteedil (nt tüdrukute- ja LGBT-klubid²). Organisatsioonid keskendusid nn suunatud ja programmpõhisele noorsootööle, mille rahastamine ja tulemuste hindamine oli lihtsam.

Just sellest kontekstist tulemuslikkuse mõõtmise kava sündiski. Valitsus tellis algatuskonsortsiumilt (ingl *Catalyst Consortium*) tulemusi kirjeldava raamistiku, mis pakkus välja hulga sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, mida noored võivad noorteprojektides osalemise kaudu õppida, ning hulganisti töövahendeid, skaalasid ja küsimustikke, millega tulemusi mõõta (*McNeil, Reeder, Rich 2012*). Pärast seda said noorsootöösektor ja uurimisasutused valitsuselt vahendeid, et asutada 2014. aastal noorsootöö tulemuslikkuse uurijaid ühendav hindamiskeskus (*Centre for Youth Impact*) ning teha koostööd esimeste organisatsioonidega, mis selle mõõtmisega tegelema hakkasid.

Noorsootöö tulemuslikkuse edendajad tegid suure pöörde eelmääratletud mõõdetavate statistiliste tulemuste poole. Noorsootööorganisatsioone julgustati programmide tulemusi ennustama ning kasutama vahendeid noorte käitumises ja suhtumises toimunud muudatuste mõõtmiseks terve sekkumisperioodi vältel. Mõisteid „hindamine”, „tõendusmaterjal”, „andmed” ja „mõõtmine” kasutati dokumentides ja konverentsidel tihti samas tähenduses, et tõendusmaterjali arvudega siduda, ning kvalitatiivsed ja järelemõtlemisel põhinevad käsitused kõrvale heita.

Hoolimata sellest, et noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmise kava on leidnud noorteorganisatsioonide seas märgatavat toetust, ei ole valdkonna töötajad selles üksmeelel. Noorsootöö kaitseks välja astunud rühmitis *In Defence of Youth Work* (eesti k noorsootöö kaitseks) leiab näiteks, et tulemuslikkuse mõõtmine on vastuolus noortekesksete ja kogemusõppel põhinevate käsitustega (*Taylor 2017*). Samal ajal on noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmise keskus hakanud nn kõikehõlmava tulemuslikkuse mõõtmise juurest edasi liikuma, eriti avatud noorsootöö puhul (*Hill 2017*).

Tulemuslikkuse mõju

Minu uuringus osalejate arvates seab tulemuspõhine käsitlus ohtu noorsootöö loomuliku kulgemise. Noorsootöös loodav suhe võib olla väga tugev; mõnikord võib see olla isegi noore inimese jaoks esimene nn valitud sõprus täiskasvanuga. Samas on need suhted õrnad, eriti alguses.

Noorsootöötajad mainisid noorte vastumeelsust paberitöö ja arvutipõhiste seiresüsteemide suhtes. Osade noorsootöötajate kogemusest ilmneb, et noored pidasid küsitlusi tüütuteks ja pealetükkivateks ning noorsootöötajad tundsid, et peavad noortega loodud suhted sihtide täitmise nimel hülgama. Tulemuslikkuse mõõtmise pooldajad on veendunud, et hindamist saab teha loominguliseks ja lõbusaks, kuid tegelikkuses ei pruugi see toimida, näiteks eriti informaalsete töökeskkondade puhul. Mitme noorsootöötaja jutust ja vaatlustest ilmnnes, et noored keeldusid vorme täitmast või venitasid nende täitmisega. Noorsootöötajad palusid vabandust, kauplesid, veensid, keelitasid ning kasutasid atkäämaksu, pakkudes noortele pitsat, reise, mootorrattasõidutunde ja isegi raha, et nad ilmuksid kohale, täidaksid blankette ja toodaksid nn tõendusmaterjali kolledžikursustel osalemise või tööleaitamisteenuse saamise kohta. Mõõtmismehhanisme, mis hõlmasid küsimusi käitumise ja suhtumise kohta, peeti eriti pealetükkivaks, sest need kippusid noori sildistama ning stereotüüpe kinnistama.

Paljud noorsootöötajad püüavad vältida noorte sildistamist või nende kirjeldamist puuduliku terminoloogia abil, kuid rahastamiskriteeriumid ja seiremehhanismid sõltuvad tihti nendest vestlustest, millest nii mõnigi hõlmab otseselt või kaudselt klassil, rassil ja sool põhinevaid oletusi (*Baldridge 2014*). Seire- ja hindamismeetodite kritiseerimise kõrval kahtlesid noorsootöötajad selles, kas tulemuste ja mõju mõõtmiseks kasutatavad vahendid vastavad noorsootöö tegelikkusele: usaldussuhete aeglasele kujunemisele, rühmaprotsessidele, tõusudele ja mõõnadele, väikestele saavutustele ja tagasilöökidele. Seatud sihid, paberitöö ja numbripõhine järelevalve pälvivad küll laialdast kriitikat, kuid uuringus osalejad pidasid neid iseenesestmõistetavateks ning kvalitatiivsed või kollektiivsed hindamisvormid tulid harva jutuks.

¹ UURINGUS OSALEJAD ERINESID NII KLASSILISE TAUSTA, ETNILISE KUULUVUSE KUI KA SOO POOLEST NING TÖÖTASID NOORTEKLUBIDES, TEGID MOBIILSET NOORSOOTÖÖD JA/VÕI OSALESID JÕUSTAMISPROJEKTIDES, NT TÖDRUKUTE- JA LGBT-KLUBIDE TÖÖS. UURING TOIMUS AASTATEL 2011–2014 JA SEDA RAHASTAS BRITI MAJANDUS- JA SOTSIAALUURINGUTE NÕUKOGU (VIITNUMBER ES/101800X/1). ARTIKLIS TSITEERITUD NOORSOOTÖÖTAJATE NIMED ON MUUDETUD.

² LGBT VÕI GLBT ON SEKSUAALVÄHEMUSI JA SOOVÄHEMUSI TÄHISTAV LÜHEND, MIS TULEB SÕNADEST LESBI, GEI, BISEKUAALNE JA TRANS-SOOLINE INIMENE.

Hindamispoliitika

Ma ei väida, et tulemuslikkuse mõõtmine on alati kahjulik või et kvalitatiivne hindamine on olemuselt tähendusriikas ja tõhus, kuid noorsootöö hindamisega seoses tehtud valikud on alati poliitilised. Kuidas ja mida me hindame? Kelle ees peaks meie arvates noorsootöö vastutav olema? Milliseid tavasid ja süsteeme eri hindamis-meetodid soodustavad ning võimaldavad? Kes otsustab, kes nende otsuste tegemisel osaleb? Need küsimused on poliitilised. Me ei saa rangena näivat hindamisvormi käsitleda pragmaatiliselt, sest meie valikute tagajärjed ulatuvad hindamisest kaugemale.

Noorsootöö hindamine kujundab selle olemust, noorsootöötajaid ja noori (*de St. Croix 2017*). Valed seiremehhanismid võivad takistada vastastikuste usaldussuhete kuju-nemist. Need võivad õhutada noorsootöötajaid ja -organisatsioone eelistama neid noori, kes on kõige agaramad kehtestatud nõudeid täitma (*Tiffany 2007*). See suurendab ohtu, et töölisklassi ja vähemuste sekka kuuluvad noored tembeldatakse puudulikeks, hälbivateks ja puuduspõhiste mudelite kehastusteks (*Baldrige 2014, Moeller 2013*).

Enamik on nõus sellega, et noorsootöö peab andma aru paljudele huvirühmadele, kuhu kuuluvad ka noored, vanemad, rahastajad, kohalikud kogukonnad ja terve töövaldkond. Aruandlusel on aga palju vorme ja Inglismaa kontekstis on see viimase 30 aasta jooksul olnud pigem autoritaarne kui demokraatlik, tuginedes jälgimisele, võrdlustele ja rutiinsetele haldusmeetoditele, mis piiravad ja õonestavad noorsootöö võimalikku panust noorte ellu. Rahaliste võimaluste vähenedes suunab tulemuspõhine seire vahendid nendesse programmidesse, mille tulemusi on kõige lihtsam mõõta, ja hakkab projekte rahaks tegema, et muuta noorsootöösektor investeerimisvahendiks (*McGimpsey 2017*).

Numbripõhise järelevalve kõrgel staatusel on uusliberaalse juhtimise võimaldamises ja soodustamises tähtis roll. Koos on nendel protsessidel ebasõbralikus poliitika- ja rahastuskeskkonnas selge mõju kogemus-põhistele ning noortekesksetele käsitustele. Mõõtmisele ja tulemustele keskendumine viib noorsootöösektori tõenäoliselt protsessi-põhise ja kogemuskeskse hindamise juurest kaugemale ning määratleb ja piirab hea noorsootöö mõistet (*de St. Croix 2017*).

Mis saab edasi?

Mida saame Inglismaa näitest õppida? Noorsootöö tulemuslikkuse mõõtmise kava on sellele valdkonnale mõningast kasu toonud, suurendades hindamisele ja selle kriitilisele analüüsile pööratavat tähelepanu ning pakkudes võimalusi nende probleemide üle arutlemiseks ja läbirääkimiseks. Seda seostatakse aga liialt tulemuste ja mõõtmis-tega, pööramata tähelepanu sellele, kuidas tulemustele keskendumine võib kaasa aidata nendele uusliberaalsetele süsteemidele, mis seavad marginaliseeritud noored praegusel kokkuhoiu ja suurendatud ebavõrdsuse ajal ebasoodsasse olukorda.

Tulemustele või nende mõõtmistele kesken-dumine on problemaatiline, kuid hindamine võib olla ka praktikaga kooskõlas ning aidata noorsootöötajatel oma tööd tõhusamaks muuta ja end paremini väljendada. Ühe näitena võib välja tuua In Defence of Youthi välja töötatud jutustamise meetodi, mille puhul saavad noorsootöötajad ja/või noored kokku, et üheskoos tähtsate küsimuste üle arutleda ja oma kogemuste üle järele mõelda (*IDYW 2014*). See meetod hõlmab rühmakooosolekuid koos vestlusjuhiga, kes esitab suunavaid küsimusi (nt „Kuidas noor-sootöö noorte elu mõjutab?“), et ergutada osalejaid tõestisündinud lugusid jagama. Osalejad valivad ühe loo, mille kohta nad rohkem teada sooviksid, ja seejärel esitatakse koos vestlusjuhiga küsimusi, mis aitavad jutustajal loo eri tahke avada. Jutustajat ja teisi osalejaid julgustatakse põhiprotsesse, noorsootöötajate sekkumist, dilemmasid, ebakindlust, võimalikke tulemusi ja lõpeta-mata elemente kriitiliselt analüüsima ning arutlema, kas ja kuidas kirjeldatud tegevus noorsootöö põhimõtteid väljendab. Seejärel võib jutustajat julgustada oma lugu kirja panema. Seda meetodit on kasutatud hinda-miseks ja seiretegevuseks nii Ühendkuning-riigi omavalitsustes ja vabatahtliku sektori organisatsioonides kui ka mujal maailmas (*Gretschel jt 2017*). Selle keskmes on töö parandamine, arusaam sellest, et mõju ei ole lineaarne ega selgestimõistetav, ning arutleva ja kollektiivse tegevuse väärtustamine. Need elemendid on noorsootöö praktikale vastavate hindamis- ja aruandlusmeetodite arendamiseks hädavajalikud.

Noorsootöö hindamine kujundab selle olemust, noorsootöötajaid ja noori .../

ALLIKAD

Baldrige, B. J. (2014). Relocating the Deficit: Reimagining Black Youth in Neoliberal Times. – American Educational Research Journal, 51 (3): 440–472.

de St. Croix, T. (2016). Grassroots Youth Work in Practice: Policy, Passion and Resistance. Bristol: Policy Press.

de St. Croix, T. (2017). Youth work, performativity and the new youth impact agenda: Getting paid for numbers? – Journal of Education Policy.

DFES (Department for Education and Skills; 2002). Transforming Youth Work: Resourcing Excellent Youth Services. London: DFES / Connexions.

Gretschel, A., Cupar, T., Linno, M., Kiilakoski, T., Hästbacka, N., Korhonen, A. (2017). Studying the Impact of International Youth Work: Towards Developing an Evaluation Tool for Youth Centres. Helsinki: Finnish Youth Research Society.

Hill, M. (2017). Cracking the impact nut or How the Youth Investment Fund and impact strand responds to the challenges of evaluation in open access provision. Centre for Youth Impacti blogi, <http://www.youthimpact.uk/cracking-impact-nut>

IDYW (In Defence of Youth Work; 2014). Story-Telling In Youth Work. <http://story-tellingyouthwork.com/>

McNeil, B., Reeder, N., Rich, J. (2012). A Framework of Outcomes for Young People. London: Young Foundation.

McGimpsey, I. (2017). The New Youth Sector Assemblage: Reforming Youth Provision Through a Finance Capital Imaginary. – Journal of Education Policy.

Moeller, K. (2013). Proving the Girl Effect: Corporate Knowledge Production and Educational Intervention. – International Journal Of Educational Development, 33(6): 612–621.

Taylor, T. (2017). Treasuring, but not Measuring: Personal and Social Development. – Youth and Policy. <http://www.youthandpolicy.org/articles/treasuring-not-measuring/>

Tiffany, G. (2007). Reconnecting Detached Youth Work: Guidelines and Standards for Excellence. Leicester: Federation For Detached Youth Work.

Unison. (2016). The Damage: A Future at Risk: Cuts in Youth Services. London: Unison.

Kommenteerib

Piret Talur
Tartu linna noorsooteenistuse
juhataja

Mõju hindamine on kindlasti üks põnev ja tähtis osa kvaliteedijuhtimisest noorsootöös. Suurbritannia näidetele kaasa mõeldes peame arvestama, et noorsootööks nimetatakse seal enamasti riskinoortele suunatud avatud noorsootööd, mis Eesti kogemusega võrreldes sarnaneb pigem lastekaitse- või sotsiaaltööga.

Tania de St. Croix kirjeldab oma artiklis, kuivõrd võivad standardsed küsimustikud mõju hindamise instrumendina lõhkuda noore ja noorsootöötaja suhet. Paraku kirjeldavad mitmed toodud näited minu hinnangul noorsootöötaja ebaprofessionaalsust, mitte instrumendi põhimõttelist sobimatust. Kas tõepoolest on noorsootöötajaid, kes pärast usalduslikku vestlust noorega lajatabad talle ette küsimustiku või pakuvad uuringulehe täitmise eest altkäemaksuks pitsat?! Mind jahmatasid need näited palju rohkem kui see, et aeg-ajalt ilmub keegi, kes tahab noortelt kuulda, kas ja mida täpselt neil noorsootööst kasu on.

Leian, et noorsootöötajatel ei ole noortekeskustes ega muudes organisatsioonides mõistlik võtta positsiooni: „Mina ja noored oleme koos igasuguse mõõtmise vastu.” Tuleb selgitada nii endale kui ka noortele: „Need, kes annavad meile raha selle noortekeskuse jaoks, tahavad olla kindlad, et see keskus on vajalik koht. Selleks ka need küsimused.” Kui noorsootöötaja võtab ise seisukoha, et need, kelle käes on raha, on a priori mõistmatud ning tagasiside küsimine on usaldamatus ja noorsootöö loomuliku protsessi segamine, siis kasvatame ka noortes lugupidamatust riigi ja teiste noorsootöö rahastajate suhtes. Ma ei pea seda konst-ruktiivseks sotsiaalseks positsiooniks ega usu, et sellise

mõttelaadiga noor saab edasises elus ühiskonnas hästi hakkama. Kui me peame oluliseks arendada noores empaatiat, võimet asetada ennast teiste olukorda, siis muuhulgas hõlmab see ka selgitamist, miks kogu-takse statistikat noorte kohta või miks on noorte-keskusel vaja raha kasutamise kohta aru anda. Eks muidugi on keeruline rahulikuks jääda, kui päringud tunduvad täiesti asjatundmatud ja –kohatud, ning ilmselt tunnevad artiklis tsiteeritud Suurbritannia noorsootöötajad end ka jõuetuna noorsootöö väärtust rahastajatele näitama. Lugesdes tundub, et tegu ongi väärtuskonfliktiga — noorsootöötajaid on õpetatud noorsootöös oluliseks pidama teisi asju kui need, mida noorsootöö rahastamise üle otsustajad hindavad ja jälgivad. Ega muud lahendust polegi, kui üha suhelda, suhelda ja suhelda, ehk lähenevad siis arusaamad.

Oleme Tartus järjekindlalt kogunud noortekeskuste tööga seotud statistikat ja teeme seda ka edaspidi. Külastatavuse numbrite esitlemine on võimalus „tõlkida” oma tulemused nende inimeste keelde, kes valdkonda hästi ei tunne. Et lisada sügavamat ja kvali-tatiivsemat aspekti, korraldasime tänavu teist aastat noortekeskuste kvaliteedihindamist muutuste märka-mise meetodil — kogusime noorte lugusid ja arutasime nende üle umbes nii, nagu Tania de St. Croix artikli viimases viiendikus kirjeldab. Kahe korra põhjal on veel ehk vara pikemaajalisi järeldusi teha, aga meie mulje on praegu selline, et igasügisene noortelt muutuste lugude kogumine hakkab meile kord omakorda jutus-tama lugu noorsootöö muutumisest läbi aastate. Elame–näeme.

Kommenteerib

Kerli Käiv
Eesti ANK juhatuses esimees

Noorsootöö igapäevane praktika on noorsootöötaja enda töö analüüs, mis väljendub noortele ja noortega koos tehtavate tegevuste osaluse ja kvaliteedi seires. Kohaliku tasandi noorsootöö mõju hindamine kogukonna terviku arengule, sh inimressursi arengusse ei ole jõudnud kõikjal veel otsustajate huviorbiiti. Kohaliku omavalitsuse tasandil räägitakse küll arendusplaani-dest, kuid ikka jääb inimene, sealhulgas selles samas kogukonnas kasvav noor arenduskaardist potentsiaalse inimressursina kõrvale. Uuringud, mis ütlevad, et noorsootöös toimuv omab olulist mõju terve kogukonna arengule ning noortega tööd ei saa näha eraldiseisvana kogukonna elust, vaid selle mõjuvõimsa osana, jäävad pigem varju. Seetõttu on jäänud täna noorsootöötajate kogutavad igapäevaste tegevuste andmed ning noorte elukäiku ja selles noorsootöö mõju jutustavad lood rohkem noorsootöö tegijate maailma.

Iga noorsootöö tegija soov on, et ühel päeval ei vaja noorsootöö kui valdkond

tervikuna enam tõestamist, vaid on väärtustatud ja tunnustatud mõjuga valdkond ning fookuses on pigem erinevad meetodid ja nende valik, tuginedes meetodite tõestatud mõjule. Palju saab siin teha ära ka riiklike mõju-uuringutega, millel oleks väärtuslik kasu kohalikul tasandil toimuvale. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus on 2017. aastal koostanud koos partneritega Erasmus+ programmi toel rahvusvahelise noorsootöö mõju-uuringu ning koostamisel on noortekeskuste tegevuse mõju-uuring, samuti Erasmus+ programmi toel ja Suurbritanniaga partnerluses. Üha enam on meie töös kasutusel lugudel põhinev ja kvalitatiivne

lähenemine. Mõju noorele ei väljendu noorsootöös pelgalt ühekordses tegevuses, vaid mitmetes tegevustes ning avaldub pikaajalisemal perioodil. Seetõttu ei ole arvulised näitajad alati olulisemad, vaid pigem tegevuse kaudu toimuv laiem muutus. Mida rohkem suudame siduda riigi, kohaliku omavalitsuse ja noortekeskuse tasandil toimuva, seda mõjusam iga töö tulemus on.

Noorsootöö piiratud ressursside puhul on rahastus see, mis teinekord mõjutab seda, et tuleb teha seda, milleks raha antakse. Siinjuures on oluline, et riiklikud noorsoopoliitikad ja rahastusotsused põhinevad poliitikaanalüüsil, uuringutel ja praktilal, eesmärk ei saa olla vaid toetamine. Toetuse mõju ulatus on oluline. Kui tegu on täiesti uue pilootettevõtmisega, siis oleks selle mõjuanalüüs tegevuste lõppedes asja-

kohane, sest tulemust ei väljenda alati vaid kvantitatiivsed näitajad. See võimaldaks vältida üha uute pilootettevõtmiste ja katsetuste käsilevõtmist,

jättes samal ajal õnnestunud ja mõjusad tegevused seisma. Oht sõltuda rahastamisel arvulistest tulemustest on täiesti olemas. Siiani on Eesti noorsootööl läinud päris hästi, seega võib noorsootöö valdkonna otsustajaid oma poliitikate valikul usaldada. Mida rohkem ideid aga laual on, seda olulisemaks peaks muutuma tegevuste pikaajalisem või laiem mõju, mitte aga arvuline näitaja.

Nii soov kui ka vajadus noorsootöö tulemuslikkust hinnata on mõistetavad. Ühelt poolt tingib selle avaliku raha kasutamine, mis toob kaasa õigustatud ootuse saada tagasisidet ka kasutamise mõju ulatusest. Teiseks on põhjendatud ka noorsootöös osalejate vajadus paremini mõista, milliseid positiivseid muutusi võiksid nad eeldada mitteformaalses õppes osalemisest. Noorsootöös on oluline lähtuda noorte tegelikest oludest ja vajadustest, mis eeldab, et ka tulemuslikkuse mõõtmisesse peab jääma teatud paindlikkus. Hindamist planeerides tuleb parimal võimalikul moel arvesse võtta noorsootöö kompleksust ja meetodite mitmekülsust ning tulemuste tõlgendamisel arvestada ka võimalike piirangutega.

Esmalt on tulemuslikkuse mõõtmisel oluline roll ja vastutus kanda noorsootöötajal. Vahetus töös koguneb info eelkõige selle kohta, milline on tegevuste mõju noore isiklikule arengule. Seda on pea võimatu edukalt teha noori endid protsessi kaasamata. Kui protsess on planeeritud nii, et see on osalevale noorele väärtuslik võimalus oma kogemust analüüsida ja sellest õppida, ei muutu see bürokraatlikuks kohustuseks. Kvalitatiivseid meetodeid katsetatakse mitmetes avatud noortekeskustes üle Eesti näiteks rahvusvahelise koostööprojekti „Muutuste hindamine” raames. Selle eesmärk on arendada hindamisprotsessis noorte endi osalust tähtsustavat metoodikat, mis aitaks koguda tõendeid mõju kohta ja suunata hindamise koormust selliselt, et noorsootöötaja saaks keskenduda tööle noorega. Noori julgustatakse jutustama neile tähenduslikke lugusid (significant change story), et kokkulepitud metoodika alusel neid muutusi lugudeks vormida.

Kommenteerib

Age Tomson
Eesti Noorsootöö Keskuse
noorsootöö kvaliteedi arendamise üksuse peaksper

Noorsootöö võimaluste hulga ja mitmekesisuse jälgimine peaks huvi pakkuma kohalikele omavalitsustele kui noorsootöö eest vastutajatele. Selleks töötas Eesti Noorsootöö Keskus 2010. aastal Euroopa Sotsiaalfondi toel välja noorsootöö kvaliteedi hindamise mudeli kohalikele omavalitsustele. Töövahendi abil saab välja selgitada noorsootöö tugevused ja arendamist vajavad valdkonnad omavalitsuses. Tulemused võimaldavad planeerida arengut ja edusammudel silma peal hoida. Riigil jällegi on tulemuslikkuse hindamise valdkonnas võimekus seire ja analüüsi töösuunas koondada nii kvaliteetsed teadmised kui ka seda analüüsida. See on poliitikate mõju hindamise ja sisukate järelduste tegemise aluseks. Nii on välja arendatud „Noorteseire raamistik”, mille komponendid – noorte eluolu olulisemaid aspekte kajastavad indikaatorid, uuringud ja analüüsid, uuringute andmebaas, poliitikaülevaated ning igal aastal ühele teemale keskenduv noorteseire aastaraamat¹ – on teadmuspõhise noortepoliitika aluseks.

¹ 2013. AASTAL ILMUS NOORTESEIRE AASTARAAMAT PEALKIRJAGA „NOORSOOTÖÖ TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE”

Tanja Dibou, Lianne Teder, Ilona-Evelyn Rannala
TLÜ haridusteaduste instituudi
noorsootöö õppekava õppejõud

www.entk.ee

Noorsootööharidus – kust sa tuleb, kuhu lähed ja kellega koos?

25 aastat noorsootöö tasemeõpet Eestis

2017. aastal tähistati 25 aastat noorsootöö hariduse andmise algusest Eestis ja 5 aastat sellest, kui Tallinna Pedagoogiline Seminar liitus ühes oma noorsootöö õppekavadega Tallinna Ülikooliga. Ehkki Eestis ulatuvad noorsootöö juured 19. sajandisse, võib noorsootööst haridust tervikuna pidada siiski üsna nooreks nähtuseks. See käib ka noorsootöö akadeemilise hariduse kohta – ta on kui äsjane ülikoolilõpetaja, kellel on lai teadmispagas, kuid veidi tagasihoidlikumalt kogemusi, samas on soov ja julgus ennast proovile panna ning pidevalt täiendada.

25 aastat on hea aeg, mis võimaldab tehtut analüüsida ja mõelda tulevikuks. Läbides sel perioodil tõuse ja langusi, on noorsootöö haridus olnud kui üks huvitavamaid ning vajalikumaid erialasid, mida on võimalik Eesti ülikoolis õppida. Paljudes riikides ei ole üldse olemas eraldiseisvat noorsootöö õppekava. Eesti tugevus ja omapära seisneb selles, et me pole kunagi ära unustanud, et noored vajavad teistsugust lähenemist ja tuge ning selleks on vaja pädevaid spetsialiste, kes tegelevad noortega mitte ainult formaalses keskkonnas, vaid ka väljaspool haridusasutusi. Täna haridust ei ole enam võimalik noorsootööst ette kujutada, sest noorsootöö on hariduse üks loomulik koostisosa, mis lisab formaalsele õppele lisaväärtusena mitteformaalset igakülgset õppimist. Noorsootöölane tasemeõpe on kindlalt püsinud hariduse maastikul. Noorsootöö erialal pakuvad rakenduskõrgharidust Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikooli Narva Kolledž,

huvijuht-loovtegevuse õpetaja erialal Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. Õpe kestab 3–4 aastat olenevalt õppekavast ja riiklik noorsootöötajate koolitustellimus on olnud stabiilne. 2017. aastal oli Tallinna Ülikoolis 30 ja Tü Narva Kolledžis noorsootöö õppekaval 19 õppekohta ja Viljandi Kultuuriakadeemias huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekaval 15 õppekohta. Noorsootöö eriala lõpetanudid võib kohata riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes juhatajate ja spetsialistidena, noorsootöö asutustes, mitmetulundusühingutes, huvikoolides, haridusasutustes, koolides, noorsootöö õppejõududena, koolitajatena mitteamalase õppe valdkonnas. 2010. aasta seisuga oli ENTK andmetel Eestis 5000 noorsootöötajat, kuid arvestades juurde ka huvihariduses tegutsevad noorsootöötajad, on see number hinnanguliselt 7000 (ENTK veebileht). Seda võib lugeda omamoodi tähelepanuväärseks tulemuseks.

Paljudes riikides ei ole üldse olemas eraldiseisvat noorsootöö õppekava.

Noorsootöö eriala tasemeõppe sisu, eesmärgid ja väljundid on Eestis aja jooksul muutunud. Suur osa varasemaid noorsootöö õppekavasid on olnud seotud teiste valdkondadega: psühholoogia, haridus, sotsiaaltöö, tervis, sport, kultuur ja rekreatsioon. Ühelt pool näitab see, et aastaid on olnud suureks väljakutseks kujundada noorsootöö hariduse identiteeti, kuid samas viitab see noortevaldkonna loimisele teiste valdkondadega ning sellele, et noorsootöö tasemeõpe peab olema interdistsiplinaarne, kus kesksel kohal on noor oma vajadustega. Täna õppekavad lähtuvad nii noorsootöö valdkonna prioriteetidest kui ka üldisest ühiskonna arengust, toetades professionaalse noorsootöötaja kujunemist tervikliku keskkondadest, oskusega ellu viia loimitud noortepoliitikat ning valmidusega elukestvaks õppeks.

Noorsootöölane õpe on teinud hüppe ka haridusastmetes: kutseharidusest rakenduskõrghariduse tasemele ning 2015. aastal lisandus esimest korda Eestis võimalus õppida

Tallinna Ülikoolis noorsootöö korralduse õppekaval ka magistritasemel. 2017. aastal lõpetasid esimesed noorsootöö korralduse magistrandid. Eesti noortevaldkond on rikastatud uute teadmiste, innustavate uuringute ning pädevate noorsootöö juhtide ja uurijatega.

Veerandsajandi jooksul on Eesti akadeemiline noorsootööharidus tõestanud oma kvaliteeti. Tallinna ja Tartu ülikooli noorsootöö õppekava sisu, ülesehitus ja õpiväljundid vastavad nii Eesti kui ka Euroopa Liidu kutsestandarditele. See on õpe, kus on väljakujunenud traditsioon õppida mitteamalases keskkonnas ning auditoorsele tööle lisaks on rohkesti praktikaid. Akadeemilised asutused teevad tihedalt koostööd noortevaldkonnas töötavate spetsialistide ja organisatsioonidega ning noorsootöötajate koolitamisel arvestatakse noorsootöötaja kutsestandardist tulenevate nõuete, tööandjate ootuste ning noortevaldkonna arengukavaga aastani 2020, samuti noorteseire tulemuste ja noorsootöö seadusest tulenevate ootustega noorsootöö korraldamisele.

Mida noorsootöö eriala õpingud on andnud õppijale tulevikuks?

Koolis valmistatakse õppijaid ette tulevikuks tänaste ja varasemate teadmistega. Noorsootöö erialahariduse andmise 25. aastapäeval 2017. aasta sügisel kogus Tallinna Ülikool lugusid noorsootöö õppinutelt. Paluti meenutada õppima asumist, õpingutest meeldejäänut ning hinnata õpitu mõju praeguses töös.

Saabunud kümnest loost rääkis üheksa õpingutest Tallinna Pedagoogilises Seminaris või Tallinna Ülikoolis ning üks Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias. Väärtuslikemaks hinnati praktilist saadud kogemusi ja kontakte. Näiteks Riin Lumiste (2012. a lõpetanu) kirjutas:

„...kui tohutult arendav oli iga praktika! Pean neid õppeperioodi kõige suuremaks väärtuseks.”

Praktika võimaldas näha lähedalt antud valdkonda, tööd mitmekesiste sihtrühmadega olgu erinoorsootöös, noortelaagris või maapiirkonna noortekeskuses. Praktikast kujunesid tökohad, näiteks kirjutas Kädi Kuhlap (2011. a lõpetanu):

„...eriti vahva oli see, et kuna olin käinud KOV praktilal Rae Vallavalitsuses, siis kutsuti mind otse Rae valda tööle noorsootöötajaks. /---/ Alguses olin poole kohaga noorsootöötaja, siis täiskohaga, siis sain antud noortekeskuses juhatajaks – noorsootöötajaks ning 3,5 aastat tagasi sai minust Rae Vallavalitsuse noorsootöö spetsialist.”

Praktika ja selle korraldus suunas õppijaid oma õpingute eest vastutust võtma, nagu kirjeldab Eneli Meresmaa (2001. a lõpetanu):

„...ma pidin nii palju ise vaeva nägema ja pingutama, et olla iseenast väärt. Ja ma mõistsin üsna varakult, et oma õpingute, teadmiste ja oskuste eest vastutan ainult mina ise.”

Mitmel korral mainiti õppetöö ranget korraldust, võrreldi seda lasteaiaga või põhikooliga, kus märgiti üles puudumisi ja peeti põhjalikku arvestust õppetöös edasijõudmise üle. Hiljem on sellele korraldusele oma praktilisest töökogemusest antud uus tähendus, näiteks Riin Lumiste kirjeldas:

„...nüüd seda meenutades mõistan, et meilt nõuti ja eeldati, sest meist hooliti. Nii nagu meie nüüd, noorsootöötajatena, väljendame muret noorte käekäigu pärast. Vahel tundub, et hoolime rohkem kui noored ise.”

Õpingute lõppedes oli lõpetajatel „hea pagas praktilisi oskusi noortele tegevuste läbiviimiseks”. Ainetundidest ja õppejõududest saadud töövõtted, mängud, meetodid, käsitööoskused, ürituste korraldamise tehnikad kajastusid peaaegu kõikides lugudes. Õppijad nimetasid, et lisaks oskustele saadi koolist tugev alus, tiivad, soov pidevalt areneda ning mitmekesised ja laialdased arusaamad noorsootööst.

Ehkki haridus on tulevikku vaatav, oma tänaste ja varasemast pärit oskuste ja teadmistega, saab kõrgkoolis ette valmistada erialaspetsialiste inimestena – pakkuda võimalust baasteadmiste omandamiseks, tekitada huvi ja soovi enesearenguks ning noorte tegelikkuse pidevaks kujundamiseks.

Noorsootöö ei toimu pelgalt noortekeskuses /.../

Noorsootöö tasemeõppe väljakutsed ja vaated tulevikule

Noortevaldkond on tervikuna muutunud üha mitmekülgsemaks ning noorsootöö tähtsus on viimasel ajal tõusnud. Noorsootöö ei toimu pelgalt noortekeskuses, vaid erinevates kohtades: traditsioonilistele huvikoolidele, noorteühingutele, noorte osalus- kogudele, malevatele, laagritele, noortekeskustele on lisandunud muuseumid, teatrid, kaubanduskeskused ja ka muu avalik ruum parkide, randade, tänavatega. Noorsootöötajad töötavad nii avalikus, kolmandas kui ka erasektoris. Noorsootöö tegevused on eelkõige harivad ja arendavad, kuid sisaldavad ka meelelahutuslikke elemente. Võib üsna julgelt väita, et noorsootööl ongi oma toetav osa formaalhariduse kõrval n-ö pehme buketi loomisel (*Eisenschmidt, Heidmets, 2017*): sotsiaalsed oskused, meeskonnatöö, ettevõtlikkus, julgus proovida ja eksida jne. Kõigest eeltoodust lähtuvalt on noorsootöö haridusel ees veel suuremad eesmärgid ja väljakutsed: töö interdistsiplinaarsetes meeskondades, mitteformaalse õppe sidumine formaalse õppega, noorte isiksusliku arengu toetamine ja jälgimine, aga kindlasti ka koosloomine, kaasav juhtimine ja oma professionaalse enesearengu pidev analüüsimine ning enesetäiendamine.

Kaasaegset ühiskonda iseloomustab valikute- ja inforohkus ning pidev muutumine. Räägitakse ka sellest, kuidas selle kõige keskel võime omada mitut identiteeti, neid elu jooksul kujundada ja muuta – töö- ja eraeluski (*Bauman, 2003; Giddens, 1991*). Huvitaval kombel pädeb see kõik ka noorsootöös, võiks isegi öelda, et noorsootöö on üks postmodernsemaid valdkondi, olles paindlikult valmis reageerima noorte vajadustele siin ja praegu. See omakorda tähendab seda, et noorsootöö on kohaliku kontekstiga tihedalt seotud, mis omakorda tähendab seda, et kuna kontekstid (ja ka nende ajalooline kujunemine) on erinevad, on väga erinev ka noorsootöö sisu ja praktika üle maailma, aga kitsamalt ka Euroopas. Nii olemegi jõudnud selleni, et noorsootööl on identiteetide paljus, mis ühelt poolt on tema tugevus ja teisalt haavatavus (*Cousseé, 2016*). Haavatavus ilmneb eriti noorsootöö kõrvutamisel formaalsemate ja ajas vähem muutuvate valdkondadega, nagu näiteks haridus ja sotsiaaltöö. Kõrvutamisega me ikka tegeleme ja Eestis enam vast haridus-

valdkonnaga: noorsootöötaja tahab olla, ja nagu eelpool juba hästi kirjeldatud – ongi, partner õpetajale ja koolile, toetades mitteformaalse õppe kaudu noorte arengut.

Tõsi, järjest enam teeb noorsootöötaja tööd ka riskiohus noortega, kes vajavad lisatuge – noortega, kes jäävad erinevate institutsioonide vahele, noortega, kellega teistes valdkondades ei osata enam töötada. Kuid see ei tee noorsootöötajast õpetajat ega sotsiaaltöötajat – noorsootöö on unikaalne. Vaatamata noorsootöö variatiivsusele ja identiteetide paljususele on Euroopas siiski suudetud kokku leppida, et noorsootöö on hariv, jõustav, osalusel põhinev, väljendusrikas ja kaasav (*Declaration..., 2015*).

Mis eespool kirjutatust järeldub noorsootöö tasemeõppe, aga samas ka täienduskoolituste jaoks? Noorsootöötajate ettevalmistus peab erilist rõhku pöörama:

kriitilise mõtlemise ja analüüsioskuse arendamisele: noorsootöötaja peab suutma kokku viia nii noorte kui ka kogukonna vajadused, aga ka laiemalt ühiskonnas toimuva ning samuti silmas pidama mitteformaalõppes nii oluliste võtmepädevuste arendamist (mis aitavad tal luua ideaalse koostööpinnase kooliga). See omakorda tähendab, et...

noorsootöötajal peab olema üsna suur huvi ühiskonnas toimuva vastu ja lugemus ning – tagasi eelmise punkti juurde – oskus infot kriitiliselt valida ja analüüsida;

noorsootöötajal peab olema piisavalt suur meetodite pagas, mida erinevate noortega erinevatel eesmärkidel ja erinevates keskkondades teadlikult kasutada, ning koostöö tegemise soov ja oskus;

me (silmas pidades ülikoole ja teisi noortevaldkonna partnereid) peame noorsootöötaja enesearengu ja lugemuse toetamiseks vaatama kriitiliselt ka meie raamaturiiulit ning võib olla seda täiendama.

Meetodite ja keskkondade kohvrid on enamasti tänasel noorsootöötajal korralikult täis – sellega oleme juba piisavalt kaua tegelenud. Üldteadmised pedagoogikast, psühholoogiast, sotsiaaltööst ja ühiskonna toimimisest on samuti suuremal või vähemal määral töölaual. Kuidas aga on lood praktika ja teooria sidumisega, analüüsimisega ning ühiskonnas toimuvaga seostamisega? Kuidas ja kas noorsootöö praktika informeerib teooriat ja vastupidi? Kuivõrd teadlikud me oleme noorsootöö ideoloogilistest mõjustest? Kuivõrd mõtestame noorsootöö rolli tänases Eestis? Kas oleme valmis lugema, analüüsima, uurima, vaidlema ja argumenteerima? Nende küsimustega tegelevadki ülikoolid noorsootöö tasemehariduse pakujatena ning noorsootöö üliõpilased saavad algajate uurijatena nendele küsimustele isegi vastuseid otsida. Samas – need küsimused on Eesti noorsootöö erialakogukonnale tervikuna mõtlemiseks ja vastamiseks – tulge igal võimalusel kaasa mõtlema ja rääkima!

ALLIKAD

Bauman, Z. (2003). Liquid Love. Polity

Cousseé, F. (2016). Introduction. – Siurala, L., Cousseé, F., Suurpää, L., Williamson, H. (toim-d). The History of Youth Work volume 5, pp. 85–88. Council of Europe Publishing

Declaration of the 2nd European Youth Work Convention. Making a World of Difference. Brussels, 27–30. aprill 2015.

http://pjp-eu.coe.int/document-s/1017981/8529155/%2B2nd_European_Youth_Work_Convention.pdf/g2cce5a3-b03d-1860-b52d-a6ec18e23e0b

Eisenschmidt, E., Heidmets, M. (2016). PISA-test kinnitab, aga me ise justkui ei usu – Eesti on haridusriik. Postimees 06.12.2016

Giddens, A. (1991). Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age. California: Stanford University Press

Artiklis on esitatud huvitav ülevaade, mis annab teada, et noorsootöö tasemeõppel on oma nägu ehk oma identiteet kõrghariduse maastikul ja peame olema selle üle uhked, aga kindlasti tuleb minna edasi, et rääkida uhkusega noorsootöö tasemeõppest ka 25 aasta pärast.

Noorsootöö tasemeõpe vajab arendamist lähtudes ka tööturu vajadustest, mis on noortevaldkonnas jätkuvalt suur. Vastavalt noorteseire andmetele on Eestis 2016. aastaks noorsootöö erinevaid teenuseid osutavate asutuste ja institutsioonide arv kasvanud 883-ni (597 huvikooli, 263 noortekeskust ning 23 teavitamis- ja nõustamiskeskust). Noorsootööd korraldavad kasvavalt ka üldharidus- ja kutsekoolid ning kultuuriasutused. Lisaks pakutakse üha rohkem töökohti noorteühingutes, –laagrites ja –malevates ning kohalikes omavalitsustes, riigiasutustes ja sihtasutustes. Aasta-aastalt kasvab erasektoris tegutsevate noorsootöö korraldajate osakaal. Nagu artiklis on viidatud, võib ENTK andmetel kokku hinnata töökohtade arvuks noortevaldkonnas üle 7000. Arvestades 2017. aastal käivituvate uute riigieelarveliste toetusega noortevaldkonnas (huvihariduse ja –tegevuse toetus, laagrite ja malevate toetus) ning Euroopa Liidu noortele suunatud tegevuste laienemisega (uue noortestrateegia ja 2020+ programmide ettevalmistused), võib prognoosida töökohtade arvu jätkuvat kasvu perioodil 2018–2030. Lisaks on Haridus- ja Teadusministeeriumi kümne aasta eest käivitatud tegevused kvaliteedi hindamiseks ja arendamiseks noortevaldkonnas toonud kaasa tööandjate ja noorsootöö korraldajate suurema tähelepanu töötajaskonna kutseoskustele ja koolitamisele (koolitustel osalemine

on kasvanud oluliselt) ning noorsootöö kvaliteedile tervikuna (nt noorsootöö kvaliteedi hindamise on läbi viinud üle 70 omavalitsuse).

Noored kui spetsiifilist tähelepanu vajav sihtgrupp on tõusnud varasemast enam ühiskonnas esile (nt laste ja noorte kultuuriaasta, valimisea langetamine) ning mitmesuguste teenuste arendamine, suurendab vajadust spetsialistide järele, kes tunnevad noori ning oskavad noortega töötada.

Kokkuvõtlikult tõstavad kirjeldatud arengud noortevaldkonnas esile vajaduse suurendada noorsootöötaja erialaõppe seoseid teadus- ja arendustegevusega, et võimaldada õppijal kujuneda analüüsivõimeliseks eestvedajaks, kellel on põhjalikud teadmised noortest kui sihtgrupist ning oskus neid teadmisi valdkondade üleselt ja mitmekesistes keskkondades toimuva tööga seostada ning noorte muutuvatele sihtgruppidele sobivaid uusi töövõtteid arendada. See muutus tähendab mh vajadust suurendada õppekava teaduspõhisust ning vähendada konkreetsete töövõtete õpetamise mahtu. Õppekava teaduspõhisuse suurendamiseks algata- sime ühise sammuna kõigi kolme õppekava esindaja ja Noorsootöötajate Koguga ühise projekti partneritega Soome HUMAK Ülikooliga ja Suurbritannia Newmani Ülikooliga. Projekti ühe eesmärgina soovitame al- tada dialoogi Euroopa tasemel noorsootöö õppekavade arendamisest ja väljakutsetest. Eesmärgi saavutamiseks on kavas arutleda noorsootöö tasemeõppe ajaloo üle, kuid ka koos mõelda, milliseid teooriad ja lähene- mised on noorsootöös levinud ning kuidas me õpetame. Projekti toetab Archimedes Erasmus+ programmi raames.

Kommenteerib

Külli Salumäe
TÜ Viljandi kultuuriakadeemia,
huvihariduse assistent

Illustreeris

Andreas Rooson

Veerandsajandi jagu õpetamiskogemusi annab õppe läbiviijatele tõepoolest julguse ennast proovile panna – seada mitmekesisemaid eesmärgi ning võtta vastutus keerukamate ülesannete täitmise eest, mis on vajalikud eesmärkide saavutamiseks.

Noorsootöö õppekava läbimine kõrgkoolis peaks inspireerima õppijat saama haritlaseks, kes püüab ümbritseva maailmaga võimalikult lähedases ühenduses olla ning seda mõista ja mõjutada. Margit Sutropi sõnul on maailmaga ühenduse loomiseks vaja tunda nii maailma kui ka iseennast, leida üles eneseteostust võimaldavad haakumiskohad nii töö-, avalikus kui ka isiklikus elus.

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekava eriomaseks panuseks Eesti noorsootöö õppekavade hulgas on keskendumine teadmiste ja oskustele, mis on vajalikud koolinoorsootöös ning huvitegevuses ja -hariduses. Erinevate valdkondade spetsialistide suutlikkus teha koostööd noortevaldkonna probleemide lahendamisel on tänase noorsootöö üks olulisematest väljakutsest. Sama väljakutsega seisavad silmitsi noorsootöö õppekavade õppejõud.

Järjest keerukamaks ja inspireerivamaks ülesandeks on aastate vältel kujunenud nii noorsootöölase taseme kui ka täiendusõppe kohandamine erineva taustaga õppuritele. Huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekaval on lisaks 15 õppekohale päevaõppes samapalju õppekohti avatud ülikoolis. Huvi õppida noorsootööd just avatud õppevormis on oluliselt kasvanud paaril viimasel aastal – 2017. aastal jagus ühele kohale ligikaudu 4 kandideerijat. Õppurite igapäevatööks

ei pruugi olla noorsootöö, tullakse väga erinevatest valdkondadest. Peame väga oluliseks, et tudeng, kelle igapäevatöö on esmapilgul noorsootööst väga kaugel, jõuab arusaamise ja oskuse luua noorte võimetele ja vajadustele vastavaid osalemisvõimalusi just oma valdkonnas. Koolitajate jaoks on õppetöö häälestamine näiteks põllumajanduse, ettevõtluse, keskkonnakaitse vm õppuritele paratamatult aja- ja töömahukas.

Huvijuhi eriala eripära tõttu puutume õppetöö läbivimisel palju kokku huviringide juhendajate ning huvikoolide õpetajatega. Kahel huvijuhi eriala õppejõul oli aastatel 2015–2017 võimalus juhtivkoolitajana läbi viia SA Archimedes Noorteagentuuri nelja huvikoolidele suunatud pikaajalist arenguprogrammi. Saadud kogemus kinnitas, et huvikoolides töötavad väga loovad, noortele pühendunud spetsialistid. Küll aga on küsitav, kui paljud huvikoolide õpetajatest-juhendajatest peavad end noorsootöötajaks ning on võimelised reflekteerima oma noorsootöölaseid teadmisi, oskusi ning hoiakuid.

Kui eeldada, et kogu huvikoolide õpetajaskond kuulub huvihariduses tegutsevate noorsootöötajate hulka, on Eesti noorsootöötajaid kindlasti rohkem kui 7000 – EHISe andmetele tuginedes peaks kõikide huvikoolide personali arv olema enam kui 5000 töötajat. Õpetajate-juhendajate tõhusus noorte arengu toetamisel võiks olla oluliselt suurem, kui nende arusaam noorsootöö väärtustest ning oma rollist noorsootöötajana oleks mitmekülgsem. Sobivate täienduskoolituste pakkumisel saavad noorsootöö õppekavade õppejõud oma panuse anda.

Noorsootöötaja kutsestandard muutub noorsootöötaja eneseanalüüsi tööriistaks

KUTSEKODA OMISTAS EESTI NOORSOOTÖÖ KESKUSELE TEIST AASTAT JÄRJEST TUNNUSTATUD KUTSEANDJA KVALITEEDIMÄRKI, MIS TÄNAVU KANNAB NIMETUST "SELGESÖNALINE TEEJUHT KUTSE TAOTLEJALE". EELMISEL AASTAL PÄLVIS ENTK TUNNUSTUSE KATEGORIAS "TAOTLEJA-SÕBRALIK KUTSE ANDJA".

2002. aastal töötas Haridus- ja Teadusministeeriumi noorte talituse juurde moodustatud töörühm välja „**Noorsootöö kutseala kirjelduse**” eelnõu, mis kirjeldas noorsootöö kutseala sisu ja põhimõtteid ning millega pandi alus kutsestandardi koostamisele noorsootöö valdkonnas. Kutseala kirjeldus kinnitati sama aasta novembris toimunud Eesti II Noorsootöö Foorumi „**Tegude Aeg**” lõppdokumendiga. 2006. aastal Vabariigi Valitsuse kinnitatud „**Noorsootöö strateegia 2006–2013**” seadis eesmärgiks tõsta noorsootöö kvaliteeti ja noorsootöötajate professionaalsust ning selleks kavandati valdkondi läbiva meetmena „**Noorsootöötajate professionaalseks arenguks tingimuste loomine ja nende kutse väärtustamine**” ning noorsootöölase koolituse valdkondliku meetmena „**Noorsootöötaja kutse omistamise süsteemi väljaarendamine vastavalt kutsestandardile**”.

2006. aastal kinnitati Noorsootöötaja tase III, IV, V kutsestandard, millega loodi Eesti kutsete süsteemis noorsootöötaja amet ning määratleti kutsenõuded noorsootöötajatele.

Esimene noorsootöötaja kutse andmine toimus 2010. aastal. 2012. aastal kinnitati uued, 4., 6. ja 7. taseme noorsootöötaja kutsestandardid,

millega mindi üle Euroopa 8-tasemelisele kvalifikatsioonide raamistikule. Uuendatud kutsestandardite alusel anti esimesed kutsed noorsootöötajatele 2013. aasta sügisel. 2014. aastal kinnitas haridus- ja teadusminister uued noortelaagri ning projektlaagri juhataja ja kasvataja kvalifikatsiooninõuded ning neile vastavuse tõendamise korra, millega ühildati laagri juhataja ja kasvataja kvalifikatsiooni nõuded uue noorsootöötaja kutsestandardiga. Selle alusel anti 2014. aastal koos noorsootöötaja kutsetega esimest korda välja ka laagri juhataja ja kasvataja osakutset ja valdkonnas hakkas kehtima ühtne kutse andmise süsteem.

Noorsootöötaja kutset on võimalik taotleda 2010. aastast. Perioodil 2010–2013 väljastati 59 noorsootöötaja kutsetunnistust. Kutsega noorsootöötajate üldarv tõusis 2014. aastal seoses laagri juhatajate ja kasvatajate kvalifikatsiooni hindamise ning noorsootöötaja kutse andmise ühendamisega. 2014. aastal taotles osakutset/kutset 559 noorsootöötajat ning väljastati 526 noorsootöötaja osakutse- ja kutsetunnistust. 2017. aasta lõpuks oli Eestis kokku 117 kehtiva kutsega noorsootöötajat ning 2585 kehtiva osakutsega laagrikasvatajat ja juhatajat.

2016. aastal moodustas SA Kutsekoda töörühma, et hinnata, kas noorsootöötaja kutsestandard vajab uuendamist, ning teha ka standardisse vastavad sõnastusettepanekud. Töörühmas osalesid Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Eesti Huvikoolide Liit, Eesti Noorsootöö Keskus, Eesti Noorsootöötajate Kogu, Haridus- ja Teadusministeerium, SA Archimedes noorteagentuur, SA Kutsekoda, Tallinna Spordi- ja Noorsooamet, Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut, Tartu Ülikooli Narva kolledž ning Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia. Töörühm lõpetas oma tööga 2017. aastal. SA Kutsekoda viis muudatusettepanekute kohta 2017. aastal läbi avaliku konsultatsiooni ning 15.11.2017 kinnitas Hariduse Kutsenõukogu uued noorsootöötaja kutsestandardid.

Võib öelda, et uus kutsestandard ei ole niivõrd muutunud sisuliselt kui vormiliselt, sest noorsootöö põhimõtted ja kutse-eetika on jäänud samaks. Ühendasime mitmeid tegevusnäitajaid, võtsime välja korduvaid elemente, sõnastasime need konkreetsemaks ja üheselt mõistetavaks. Tulenevalt nutika noorsootöö kontseptsioonist lisasime standardisse ka digipädevuste ja -tehnoloogiaga seotud tegevusnäitajaid. Püüdsime hoida silme ees tagasisidet, mida oleme aastate jooksul saanud noorsootöötaja kutse taotlejatelt ning sellega kogu uuendusprotsessis arvestada. Leiame, et oluline on arvestada nende inimeste arvamust, kelle jaoks on kutsestandard peamine eneseanalüüsi tööriist – noorsootöötajad. Uue kutsestandardi alusel hakatakse noorsootöötaja kutset andma 2018. aastal.

Oluline aspekt, mis lisandus läbivalt kogu kutsestandardisse, on seotud digivahendite kasutamisega noorsootöös, et noorsootöötajad oleksid võimalised toetama noorte digitaalse kirjaoskuse arengut, mis omakorda on noortele tulevikuks väga vajalik oskus. Muutus oli vajalik eelkõige seetõttu, et kui me ei hakka juba nüüd noorsootöötajatelt nõudma, et nad oleksid digitaalselt pädevad, siis ei saa me eeldada tõusu ka nende pädevuste arendamises. Võtsime standardist välja võrgustikutöö ning asendasime selle suhtlemisega avalikkuse ja koostööga. Muutus oli vajalik seetõttu, et teha kompetents üldisemaks ning mitte nii võrgustiku-spetsiifiliseks. Sama tegime ka noorsootöötaja, tase 6 puhul juhtimiskompetentsiga, mis enne kandis nime „administreerimine ja juhtimine”. Nüüd on tegemist lihtsalt juhtimisega, mis toob välja väga konkreetsed

juhtimispädevused ja on universaalsem. Muude kompetentside puhul võtsime välja kordused ning tõstsime tegevusnäitajaid kokku, kus

see oli vajalik ja mõistlik. Kutse taotlemise protsess on näidanud, et kattuvusi oli tegevusnäitajates liiga palju ning see muutis portfoolio täitmise keerulisemaks – „miks ma pean kirjeldama üht ja sama asja mitmes kohas veidi teise nurga alt”. Segaduse vältimiseks leidsimegi, et oluline on muuta kutsestandard kergemini loetavaks ka neile, kes igapäevaselt võib-olla valdkonnas ei tegutse, kuid kujundada see eelkõige noorsootöötajatele eneseanalüüsi tööriistaks. Kuna tegemist on sisulises mõttes kvali-

teedikriteeriumitega, siis saavad noorsootöötajad kutsestandardi ja sellel põhineva portfoolio kaudu analüüsida oma kogemusi ning õpitut, et hinnata oma arenguvajadusi või tuua välja tugevused ja kompetentsid (teadmised, oskused, hoiakud).

Kutsestandardi uuendamine avaldab mõju kindlasti ka noorsootöö kvaliteedile. Kutsestandard ise on teatud mõttes kvaliteedimärk, mistõttu ka selle uuendamine aitab noorsootöö kvaliteedi arendamisele kaasa. Digitehnoloogiliste vahendite kasutamise kontekstis saame öelda, et nende tegevusnäitajate standardisse lisamine peaks toetama digipädevuste arendamist ning seeläbi võimaldama ka noortel paremini virtuaalses maailmas hakkama saada. Lisaks loob see eelduse, et noorsootöötajad hakkavad tulevikus digivahendeid rohkem ka noorsootöös kasutama ning toetama sellega nutika noorsootöö kontseptsiooni ja noorte digitaalse kirjaoskuse arengut.

Kokkuvõttes saame öelda, et kutsestandard ei uuenenud sellisel määral, et see muudaks noorsootöötajate elu keerulisemaks, vaid aitaks neil paremini oma kompetentse hinnata, enesearengut planeerida, digipädevusi arendada ja tooks valdkonda rohkem kutsega noorsootöötajaid. Pigem muutub noorsootöötajate eneseanalüüs lihtsamaks, sest kohustuslikke kompetentse ja tegevusnäitajaid on kutsestandardis vähem, ka vormiliselt muutub refleksiooniprotsess lihtsamaks. Suurim muutus ongi eelkõige nutika noorsootöö kontekstis digipädevuste ja -vahendite suurem kasutamine, mis ei tähenda, et paljud noorsootöötajad seda juba praegu ei teeks – varem polnud see lihtsalt sellisel määral standardis välja toodud. Usume, et uue standardi alusel on kutse taotlemise protsess noorsootöötajale lihtsam ning soodustab järjepidevalt enese-refleksiooni.

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

SA Archimedese noorteagentuur

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

**MIHUS on Eesti noortevaldkonna
ajakiri, mis toob noorsootöö
professionaalile kätte uued teooriad,
arvamused, uuringud ja praktikad.
Ajakirja nimi on eestikeelne sünonüüm
sõnadele kvaliteet, hoolivus ja väärtus,
mis kõik iseloomustavad noorsootööd,
kuhu poole ühiselt püüdlime. Ajakirja
esmanumber ilmus 2009. aastal.**

AJAKIRJA MIHUS VÄLJAANDMIST TOETATAKSE EUROOPA
SOTSIAALFONDI JA EESTI VABARIIGI KAASRAHASTAMISEL
2014–2020 ELLUVIIDAVAST TEGEVUSEST „NOORSOOTÖÖTAJATE
KOOLITUSTE ARENDAMINE“. AJAKIRI ON TRÜKITUD FSC
SERTIFIKAADIGA PAPERILE LOODUSSÕBRALIKE VÄRVIDEGA.

Ajakirja väljaandja:
SA Archimedese
noorteagentuur
Koidula 13a, 10125 Tallinn
tel 697 9236, noored.ee,
mitteformaalne.ee

Mihust saab tasuta
lugeda ka veebis. Vaata
mitteformaalne.ee/mihus

Toimetaja:
Olav Kersen

Keeletoimetus:
Anu Rooseniit,
Keeletoimetus OÜ

Kujundus:
Andreas Roosson,
Hmmm Creative Studio

ISSN: 1736-860X

Trükk: Ecoprint

